

Buletin INFORMATIV

Anul XVI • nr. 12 (199) • Decembrie • 2003

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR CENTRUL NAȚIONAL PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE

013701 București • Piața Presei Libere nr. 1 • corp B 1

• etaj V / VI • telefon/fax 317 89 70

www.centrul-cultura-traditionala.ro

www.traditionalnet.ro

e-mail: contact@centrul-cultura-traditionala.ro

Director : Oana Gabriela PETRIC

Redactor coordonator: Oana Gabriela PETRIC

Colectiv redacțional: Mihaela CIORCIL • Dănuș DUMITRA • CU

Elena GAVRILU • IULIA • Mirela PĂRĂȘCHIV

Producție și difuzare: Mariana COMAN

Coperta I - Oana DUCU (București) - Nașterea Domnului

Coperta IV - Paula IACOB (Vaslui) - Alegorie

Fotografii din Arhiva CNCPC

ISSN 1224 - 6921

Tehnoredactare: Anca Cristina VERGULESCU

În atenția centrelor județene pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale:

Stimați colegi, Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale vă mulțumește pentru sprijinul pe care l-ați acordat în organizarea **Expoziției Naționale Meșteșugurile tradiționale – azi**, care a avut loc în perioada 25-28 noiembrie a.c., la Centrul Cultural Sala Palatului – București.

**Crăciun fericit, plin de bucurii și sănătate.
LA MULȚI ANI!**

Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale

Buletin
INFORMATIV

Anul XVI • nr. 12 (199) • Decembrie • 2008

Cuprins

Ecouri

<i>Colocviile CNCPCT</i>	2
(prof. univ. dr. Ilie MOISE)	
Festivalul Național Coral <i>Timotei Popovici</i> - ediția a VI-a	5
(Cozmina GLONȚA)	
<i>Povestea vorbeii</i> - ediția a III-a	7
(prof. Elena STOICA)	
Expoziția Națională de Artă Naivă la a XL-a ediție	10
(pr. Cosmin BLOJU)	
Concursul național de teatru <i>Mihail Sorbul</i>	13
(Eugeniu KUHART)	

Aniversări

Omul, clipă din veșnicia satului
(Andreea BUZAȘ)

Valori de patrimoniu cultural imaterial

PATRIMONIUL CULTURAL IMATERIAL DIN ROMÂNIA

Lista elementelor reprezentative din domeniul Meșteșugurilor populare (IV)
Creații artistice în metal
(dr. Corina MIHĂESCU, dr. Steluța PÂRÂU)

Agenda decembrie 2008

Cercetare aplicată

Elemente de multiculturalitate în Moldova de Nord

Patrimoniul imaterial al județului Iași (II)

Comunitatea lipovenilor din județul Iași (I)

(dr. Iuliana BĂNCESCU)

In memoriam

Ioan Macrea - O legendă vie printre noi

(Gabriela MILA)

Proiecte culturale

Comunitatea de sași din județul Sibiu

privită din perspectivă istorică și etnologică (II)

(drd. Claudia LOTREAN)

Noi apariții editoriale

O carte eveniment

(prof. univ. dr. Ilie MOISE)

Ecouri

Colocviile CNCPCT

În fiecare toamnă, în România are loc una dintre cele mai importante dezbateri din domeniul culturii și creației tradiționale. A devenit deja o tradiție ca reprezentanții *centrelor județene pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale* să se întâlnească în județele din sudul țării, împreună cu reprezentanții *Centrului Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale*. Întâlnirea din acest an, a XV-a, a avut loc, însă, dincoace de munți, în spațiul transilvan - la *Sibiu*. Dacă în urmă cu un deceniu și jumătate, atunci când CNCPCT a început derularea acestui proiect, *Colocviile* reprezentau manifestarea științifică din domeniul cercetării culturii populare, destinată - îndeosebi - specialiștilor din subordine, de-a lungul timpului, manifestarea s-a constituit într-un *mediu de comunicare* între instituțiile care se ocupă cu cercetarea culturii populare - *institute* ale Academiei Române, *universități*, *muzee*, *centre județene* pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale.

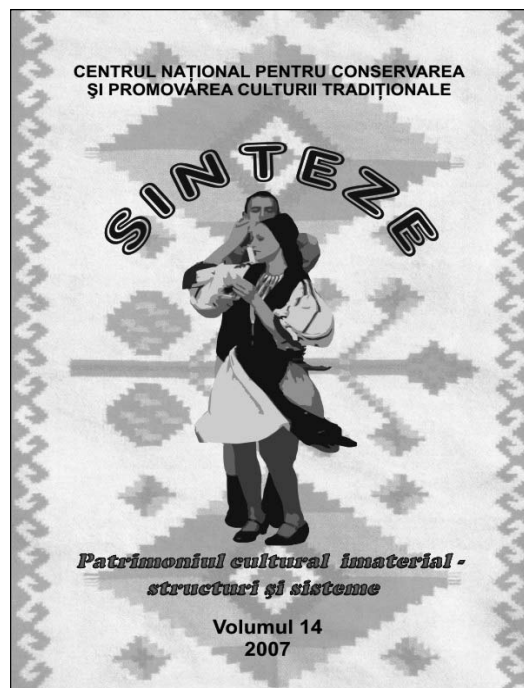
Lucrările ediției 2008 s-au desfășurat în perioada 28-31 octombrie, la sala de conferințe *Gamma* a hotelului *Ramada* din Sibiu. Parteneri: *Complexul Național Muzeal „ASTRA”* și *Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Cindrelul-Junii” Sibiu*.

Pentru acest an, subiectele supuse dezbaterii au fost următoarele: *definiții* și elemente de identificare a purtătorilor de valori tradiționale nealterate; *criterii* de selecție și *modalități* de recunoaștere oficială; *propuneri* pentru elaborarea *Sistemului Național - Tezaur Umane Vii*.

Spre deosebire de alte ediții, în acest an subiectele abordate s-au *circumscriș*, în *totalitate*, tematicii anunțate, fiecare intervenție fiind ilustrată prin experiențele personale ale participanților. Comunicările prezentate

și intervențiile specialiștilor au acoperit, deopotrivă, problematica supusă dezbaterii și întreg arealul românesc. Moldova, spre exemplu, a fost reprezentată de Adrian Ardeleanu (*Folclor muzical din Moldova. Tradiție și continuitate*), Iuliana Băncescu (*Tezaurul umane vii și tezaurul comunitar - comunitatea lipovenilor din județul Iași*) și Anișoara Stegaru (*Oameni de lângă noi - de la anonim la recunoașterea valorii*), Dobrogea, de Steluța Pârâu (*De vorbă cu dobrogenii păstrători ai tradițiilor*), Oltenia, de Elena Stoica (*Creatori și păstrători de valori în spațiul vâlcean*), Gheorghe Deaconu (*Performerul contemporan al tradiției: individualizare, personalizare, gramaticalizare*), Zefir Berzovis Ghencea (*Cronică în tăcere*), Corina Mihăescu (*Viața Teodorei Trușcă. Pagini scrise în lut*) și Gabriela Țopa (*Meșterul satului. Ultima redută a autenticului*), Universitatea din București de Ioana-Ruxandra Frunteletă (*Recunoașterea și promovarea purtătorilor de tradiție excepționali în propria lor comunitate*), iar Ardealul, de Camelia Burghel (Cultura tradițională

și rolul muzeului în tezaurizarea ei), Tiberiu Groza (Județul Cluj: Tezaure umane vii) și Ilie Moise (Tezaure umane vii în concepția și practica Muzeului „ASTRA” Sibiu).

Amfitrionii, Oana Petrică - directoarea CNCPCT București, Corneliu Bucur - directorul general al C.N.M. „ASTRA” și Silvia Macrea - directoarea CJCPCT Sibiu au asigurat dezbaterilor și aplicațiilor de teren un cadru de excepție, deopotrivă benefic și stimulator.

Aplicația de teren:

Sibiu - valori de patrimoniu cultural imaterial, desfășurată în prima zi la Complexul Național Muzeal „ASTRA”, unde Corneliu Bucur și Mirela Crețu au prezentat proiectele muzeului privind tezaurele umane vii, s-a transformat într-o dezbateră axată pe necesitatea repertoriului urgente a tuturor valorilor de patrimoniu imaterial din spațiul românesc. A doua zi, în 30 octombrie, specialiștii prezenți au fost invitați la Săliște, unde i-au cunoscut pe pălărierii Virgil Ilieș și fiul său, au vizitat Muzeul de icoane pe sticlă din Sibiul, organizat de preotul Zosim Oancea, și au avut o întâlnire cu primarul orașului - Dumitru Banciu. La fel de interesant a fost și experimentul cultural practic de la Gura Râului, deja obișnuit la Colocviile CNCPCT, cei prezenți fiind invitați să cunoască anul acesta o parte a Ansamblului folcloric „Cindrelul-Junii”, coordonat de CJCPCT Sibiu.

Remarcabil pentru această ediție a fost numărul mare de publicații lansate în cadrul Colocviilor. Dacă la primele ediții, numărul acestora nu depășea degetele unei singure mâini, la cea de la Sibiu,

câteva dintre centrele județene participante (Iași, Vrancea, Olt, Cluj, Sibiu) și CNCPCT au lansat, fiecare, între patru și șase volume, semn sigur că ponderea sectoarelor de cercetare, din cadrul centrelor județene, a crescut simțitor.

O ediție-bilanț, cu împliniri de excepție în care principalul câștigător rămâne cultura și civilizația tradițională românească.

Prof. univ. dr. Ilie MOISE
Sibiu, 10 noiembrie 2008

Festivalul Național Coral „Timotei Popovici” - ediția a VI-a

Zilele de 20-22 noiembrie 2008 au fost marcate din punct de vedere cultural de cea de-a VI-a ediție a Festivalului Național Coral „Timotei Popovici”, festival care a reunit la Sibiu zece dintre cele mai reprezentative formații corale din județ și din țară.

Repertoriul prezentat de invitați a variat de la genul a cappella, la muzică preclasică, clasică, romantică, cântece religioase sau prelucrări folclorice, fiecare dintre aceste genuri fiind foarte apreciat de către spectatorii care au onorat cu prezența acest eveniment cultural.

Prima seară a festivalului - organizat de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Cindrelul-Junii” Sibiu, Primăria Municipiului Sibiu, Casa de Cultură a municipiului Sibiu și Cercul Militar Sibiu -, a fost dedicată corurilor sibiene: Reuniunea Română de Cântări din Săliște, Corul Bisericii ortodoxe „Sfântul Nicolae” din Agnita, Corul „Timotei Popovici” al Catedralei Mitropolitane din Sibiu, Corul bărbătesc al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, Corul „Villanella” al Liceului de Artă Sibiu și Corala „Allegretto”.

Corul „Caedonia“ la ceas aniversar – Sibiu, noiembrie 2008

Fotografie din Arhiva CJCPCT Sibiu

În deschiderea celei de-a doua serii a festivalului, pe scena Sălii „Thalia” din Sibiu a urcat Corul de Cameră „Preludiu”, formație emblematică pentru muzica corală românească. Renumitul Cor al Centrului Național de Artă „Tinerimea Română”, care a încântat spectatori din lumea întreagă, a delectat publicul sibian cu unele dintre cele mai apreciate piese din vastul său repertoriu.

Finalul evenimentului a fost marcat, sâmbătă seara, de un concert aniversar susținut de Corul „Caedonia”, la împlinirea a 40 de ani de activitate. Existența și activitatea Corului „Caedonia”, formație reprezentativă a mișcării artistice sibiene și naționale, au constituit pentru fiecare membru component un motiv de mare satisfacție spirituală și mândrie personală.

În îndelungata și prodigioasa lor activitate, membrii acestei formații corale sibiene au trăit împreună, pe scenele din țară și din afară țării, momente înălțătoare, ducând mai departe faima și prestigiul muzicii corale sibiene în turneele desfășurate în țări precum Germania, Austria sau Statele Unite ale Americii.

Fiecare membru al corului a primit pe scena festivalului o diplomă aniversară, iar dirijorul, profesorul Florin Soare, a fost răsplătit cu o

diplomă de excelență din partea organizatorilor și a Asociației Corale din România, diplomă oferită de către președintele Asociației, Voicu Enăchescu, dirijorul Corului de Cameră „Preludiu”.

Cozmina GLONTA,
referent - CJCPCT Sibiu

***Povestea vorbei* - ediția a III-a**

Moto:

*De la lume adunate
și-napoi la lume date*
(Anton Pann)

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vâlcea, instituție publică de cultură aflată în subordinea Consiliului Județean Vâlcea, a derulat în cel de-al 40-lea an al existenței sale o agendă culturală ce a acoperit toate genurile artei, preponderent cultura populară, dar în lunile august, septembrie, octombrie și noiembrie s-a implicat și în evenimente ce privesc arta izvorâtă din filonul tradițional, transfigurată prin harul creației în epigrame și poezie.

La sfârșitul lunii octombrie, în zilele de 30 și 31, am desfășurat, în municipiul Râmnicu Vâlcea, cea de a III-a ediție a *Festivalului Național de Creație Umoristică „Povestea vorbei”*. Este primul an când partener ne-a fost Uniunea Epigramiștilor din România, iar participarea s-a extins și în Republica Moldova și Serbia.

Evenimentul, desfășurat pe parcursul a două zile, i-a reunit pe cei mai valoroși epigramiști români, dar și creatori de proză satirică, sub semnul harului incontestabil al lui Anton Pann, „finul Pepelei”, cel ce a lăsat Râmnicului nostru drag „Povestea vorbei” și muzica „Imnului Național al României”.

Programul evenimentului a fost conceput a se desfășura ca un spectacol interactiv, la care au contribuit în egală măsură atât invitații,

epigramiști consacrați din România, cât și laureații celei de a III-a ediții și, nu în cele din urmă, membrii Clubului Umoriștilor Vâlceeni, avându-l ca protagonist pe talentatul Niki Ursei, în calitate de președinte, dar și ca partener de organizare.

Seara zilei de 30 octombrie a fost închinată „*Hazoterapie*” - *duel epigramistic*, având ca locație chiar Sala de Festivități a Spitalului de Psihiatrie din municipiul Râmnicu Vâlcea. Ce a urmat este de domeniul frumoaselor amintiri ce nu se șterg curând, deoarece prezența prof. univ. Ștefan Cazimir, ca membru al juriului și epigramist de marcă, a președintelui Uniunii Epigramiștilor din România George Corbu, a scriitorului Nicolae Dragoș, a domnilor Nicolae Paul Mihail, Ion Grosu, Mihai Frunză, Elis Râpeanu, Alexandru Hanganu și a celorlalți reprezentanți ai elitei creației satirice românești a contribuit la realizarea unei serii de neuitat. Anton Pann a fost, acolo sus, fericit pentru reaprinderea flăcării ce circuitează sclipirea minții, arzând metehnele lumesti, stârnind râsul sănătos.

A doua zi, la Sala de Consiliu a municipiului Râmnicu Vâlcea, în spațiul unde aleșii locali hotărăsc destinele municipiului nostru, a fost o atmosferă de sărbătoare.

Trupa de teatru „Căruța cu paiate” a Colegiului Național de Informatică „Matei Basarab” din Râmnicu Vâlcea a prezentat un mic spectacol din „Vilegiaturistii” după Tudor Mușatescu, piesă care a primit Premiul III la Festivalul Național de Teatru Satiric „Tudor Mușatescu” de la Câmpulung, județul Argeș, instructor: Bogdan Popian, coordonatorul sectorului teatru și al proiectului.

Actorii Teatrului Municipal „Ariel” au prezentat un recital din „Povestea vorbei”, sub genericul „Recitându-l pe Anton Pann”. Maneaua ce a străbătut timpul, „Bordeiaș, bordei, bordei”, a fost interpretată de actrița Juliet Attoh, dovedind astfel că un gen muzical rezistă dacă textul și muzica respectă rigorile artei.

S-a lansat apoi cartea *Rondeluri și catrene electorale (in)amicale*, autor: Gheorghe Stancu, vâlceanul ce provine din lumea redactorilor din presa vâlceană de calitate.

După prezentarea epigramistului Niki Ursei, Gheorghe Stancu a citit din epigramele sale, texte „cu adresă”, reușind a se înscrie fericit în atmosfera evenimentului și primind aplauze îndelungi.

Festivitatea de premiere a celei de a III-a ediții a Festivalului Național „Povestea vorbei” a constituit un moment artistic de excepție, după cum au considerat membrii juriului: George Corbu - președinte, Ștefan Cazimir și Nicolae Drăgoi.

În ceea ce privește laureații, subliniez numai că au fost premiați creatori de la două secțiuni: proză satirică și epigramă.

Marele Premiu a fost câștigat de epigramistul Gheorghe Bâlici din Chișinău, Republica Moldova, iar celelalte premii au fost acordate astfel:

Secțiunea Proză satirică:

Premiul I: Mihai Frunză (Brăila);

Premiul II: Nicolae Nicolae (Caransebeș);

Premiul III: Loredana Florentina Dănila (Slobozia).

Mențiuni: Elis Râpeanu (București), Grigore Marian Dobreanu (Târgu Jiu) și Mihai Batog Bujeniță (Iași).

Secțiunea Epigramă:

Premiul I: Constantin Tudorache (Ploiești);

Premiul II: Gheorghe Constantinescu (Brașov);

Premiul III: Ion Moraru (Galați).

Mențiuni: Valentin Groza (Târgu Jiu), Eugen Pop (Cluj-Napoca) și Alexandru Hanganu (Brăila).

Premii speciale: Nicolae Paul Mihail (Sinaia), George Zarafu (București), Ion Grosu (Galați), Valerian Lică (București) și Vasile Moșneanu (Ploiești), decanul de vârstă al epigramiștilor din România.

În încheiere, am să citez câteva cuvinte din scrisoarea pe care Vasile Moșneanu ne-a expediat-o după festival: „Vă mulțumesc din suflet pentru atenția ce mi-ați acordat-o. A fost o dimineață neașteptată în noaptea fără de zori care poate să-mi bată oricând la ușă... Urez succes în continuare și un șir nesfârșit de ediții festivalului dumneavoastră, care face cinste vieții culturale a urbei lui Anton Pann și vieții culturale a țării. Vă felicit și pentru numele atât de inspirat al acestei manifestări – *Povestea vorbei*”.

Prof. Elena STOICA,
Director - CJCPCT Vâlcea

Expoziția Națională de Artă Naivă la a XL-a ediție

Arta naivă s-a întors anul acesta la Pitești în haine de sărbătoare, la cea de-a XL-a ediție.

Arta naivă - sub această denumire (echivalată adesea cu *pictori populari, primitivii moderni, arta insitică* sau *instinctuală*) se prezintă fenomenul apariției, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, a creațiilor aparținând unor individualități care nu au frecventat școli de artă, ci au ajuns, prin lucrul *de duminică*, să-și constituie, pe cont propriu, atât viziunea, cât și mijloacele de exprimare plastică.”

De orașul nostru se leagă nu numai începuturile artei naive în România, ci, mai mult, trebuie precizat că „prima oară în România, termenul de *artă naivă* a figurat [...] la Pitești pe afișul și în catalogul unei expoziții [...] organizate în 1977 la nivel regional, sub auspiciile Muzeului Județean Argeș”.

Întorcându-ne însă mai mult în timp, primul pictor român identificat ca *naiv* (integrat indistinct, e drept, mai întâi picturii de amatori) a fost Ion Niță Nicodim. Acest lucru se întâmpla în 1969. În același an are loc un alt eveniment semnificativ pentru istoria artei naive din țara noastră: deschiderea, la Pitești, sub auspiciile revistei *Argeș*, a primei expoziții naționale, colective, de pictură naivă.

Fenomenul artei naive de la Pitești începuse însă cu mult înaintea acestei expoziții, odată cu primele lucrări ale dr. Ioan Grigorescu din Câmpulung Muscel, ale lui Gheorghe B. Negru din Lerești și ale lui Ion Paloș din Brezoi. Aceștia au participat cu creațiile lor la bienalele județene de artă plastică (1965-1966). Un rol hotărâtor în lansarea ineditelor lucrări l-a avut Aurel Calotă, metodist de specialitate al Casei Regionale a Creației Populare, stimulat de unul din principalii teoreticieni ai artei naive românești - Vasile Savonea. Au urmat expozițiile organizate de pictorul Lucian Cioată în Galeria din Pasajul Victoriei (1966, 1967, 1968).

În ceea ce privește *Expoziția Națională de Artă Naivă*, ecoul primei ediții a fost mai mult local, rămânând totuși o bornă de referință pentru *naivii* din România. La 27 aprilie 1969, Galeria de Artă din Pasajul Victoriei găzduia prima Expoziție Națională de Artă

Grupul de expozați la cea de-a XL ediție a Expoziției Naționale de Artă de la Pitești, 2008

Fotografie din Arhiva CJCPCT Argeș

Naivă. Aceasta era rodul interesului și al eforturilor unor oameni pe care, la acest ceas aniversar, suntem datori să-i amintim: Radu Ionescu - critic de artă, Mihail Diaconescu - redactor-șef al revistei „Argeș”, Vasile Savonea - pictor, șeful serviciului de artă plastică la Casa Centrală a Creației Populare-București, Aurel Calotă - metodist, Casa Creației Populare Argeș, Roland Anceanu - medic (primul și cel mai consecvent colecționar argeșean de artă naivă), Lucian Cioată - secretar de redacție al revistei „Argeș”.

La această primă ediție au participat 13 expozați, cu un total de 66 de lucrări.

Între 1970 și 1978 (din patru în patru ani), edițiile Expoziției Naționale de Artă Naivă au avut loc în cadrul ciclului de manifestări „Memoria Argeșului”, fiind dublate de un colocviu la care participau artiști expozați, specialiști și reprezentanți ai presei locale și centrale.

Începând cu ediția a XIV-a însă, expoziția a devenit de sine stătătoare, fiind organizată în ultima duminică a lunii octombrie. Organizatorii permanenți au fost: Centrul Județean pentru

Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș și Muzeul Județean Argeș. An de an, numărul expozațiilor a crescut, fără a scădea însă calitatea lucrărilor expuse.

La ediția aniversară din acest an au participat peste 70 de artiști (pictori și sculptori) din 22 de localități, cu aproximativ 200 de lucrări.

Vernisajul a început prin păstrarea unui moment de reculegere în amintirea artistului plastic Gheorghe Pantelie și a prof. univ. dr. Radu Stancu, fost director al Muzeului Județean Argeș, doi dintre cei care au sprijinit arta naivă atât pe plan județean, cât și la nivel național.

După alocuțiunile din deschiderea expoziției - conf. univ dr. Spiridon Cristocea - directorul Muzeului Județean Argeș și pictorul Augustin Lucici, din cadrul aceleiași instituții -, s-a făcut o scurtă prezentare a Galeriei Naționale de Artă Naivă din Pitești, galerie ce deține în prezent peste 800 de lucrări (prin achiziții și donații). Apoi, domnul Costin Alexandrescu, directorul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș, a trecut în revistă bogata istorie a manifestării, amintindu-i pe toți cei care au trudit la buna desfășurare a ei, de-a lungul anilor.

Au fost înmânate diplome de participare tuturor expozațiilor și au fost atribuite următoarele premii:

- *Premiul pentru pictură dr. Ioan Grigorescu*, oferit de C.J.C.P.C.T. Argeș, a fost obținut de Gustav-Ioan Hlinka din Reșița;

- *Premiul pentru sculptură Din Vasilescu*, oferit de Muzeul Județean Argeș, a fost înmănat lui Costel Tănase din Holboca – Iași;

- *Premiul tinereții*, lui Valentin Crucianu din București.

Gazdă mereu primitoare a Expoziției Naționale de Artă Naivă, Galeria Națională de Artă Naivă din cadrul Muzeului Județean Argeș a fost deschisă în 1971 și este, de altfel, singura din România. Pe simezele ei se află creații ale pictorilor naivi din întreaga țară, între care remarcăm lucrările lui Ion Niță Nicodim (Brusturi-Halmagiu, jud. Arad), Gheorghe Sturza (Botoșani), Ioan Grigorescu (Câmpulung, jud. Argeș), Viorel Cristea (Ghilad, jud. Timiș), Gheorghe Babet (Timișoara), Catinca Popescu (Bacău), Mihai Vintilă (Lugoj) și Ștefan Debreczeni (Pitești).

Pr. Cosmin BLOJU

Concursul național de teatru „Mihail Sorbul”

În municipiul iubitor de cultură Botoșani s-a desfășurat, între 31 octombrie și 2 noiembrie 2008, Concursul Național de Interpretare și Creație a piesei într-un act „Mihail Sorbul”.

Așadar, la fiecare doi ani, își dau întâlnire cele mai prestigioase formații de teatru de amatori din țară. Mai precis, înseamnă că de patruzeci și doi de ani, aproape o jumătate de secol, emulația artistică privind promovarea piesei scurte se află la loc de frunte pentru organizatorii acestei vaste acțiuni.

Au fost prezente 12 formații din: Iași, Bacău, Satu Mare, Tulcea și Botoșani. Gazde ospitaliere au fost Teatrul pentru Copii și Tineret „Vasilache” și Primăria orașului Săveni.

Principala caracteristică a ediției din acest an a constituit-o valoarea formațiilor și judicioasa alegere a repertoriului acestora. Dintre autorii „jucați” îi menționăm pe: Matei Vișniec, Carlo Goldoni, Fernando Arraba, George Orwell, alături de câteva adaptări originale din autori români.

Trebuie subliniat că în cele două zile de concurs, sala teatrului a fost arhiplină și, spre bucuria personală, majoritatea erau elevi entuziaști și cunoscători ai fenomenului teatral. A fost lansată *Antologia Piesei de Teatru într-un Singur Act - perioada 1994-2006*, apărută sub atenta îngrijire a scriitorului Gellu Dorian, promotor de peste 20 de ani al teatrului de amatori.

Viziuni regizorale inedite, interpretări onorabile într-un cadru organizatoric desăvârșit, asigurat de profesorul Ion Ilie, directorul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani. Pentru prima dată, așa cum se procedează la marile festivaluri, juriul, prezidat de profesorul Ștefan Oprea, a prezentat câte trei nominalizări pentru premiile respective. Redăm mai jos palmaresul acestui valoros act cultural merit să menținem interesul publicului pentru fenomenul teatral.

Sectiunea interpretare:

Marele premiul și trofeul concursului: Trupa de teatru „Ludic” a Casei de Cultură a Studenților de Iași - regia Aurel Luca;

Premiul pentru cea mai bună regie: Teodora Moraru de la Colegiul Național „Mihai Eminescu” din Botoșani;

Premiul pentru interpretarea unui rol feminin: Ema Done - Botoșani;

Premiul pentru interpretarea unui rol masculin: ex-aequo Octavian Costin din Botoșani și Octavian Costin din Iași;

Premiul special al juriului: spectacolul „Slugă la doi stăpâni” de Carlo Goldoni - Liceul „Nicolae Iorga” din Botoșani;

Premiul special pentru polivalența calităților artistice - Mihai Popa;

Premiul special pentru calitatea teatrală a discursului gestual - Palatul Copiilor din Botoșani.

De asemenea, au mai fost acordate patru mențiuni.

Premiul Sectiunii creație a revenit tinerei autoare Florentina Loredana Dănilă din Slobozia, pentru volumul „Și copiii se îndrăgostesc”.

Așteptăm cu încredere și real interes, următoarea pagină a acestui valoros festival, dătătoare de bucurie sufletească și reale valențe estetice.

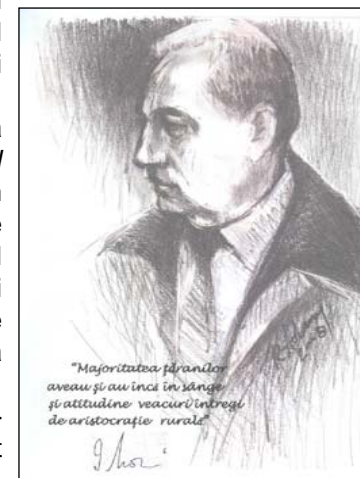
Eugeniu KUHARTZ

*Aniversări***Omul, clipă din veșnicia satului**

Desfășurată sub genericul *Omul, clipă din veșnicia satului*, sărbătoarea de la Cut (19 octombrie 2008), prilejuită de acordarea titlului de cetățean de onoare unuia dintre fiii acestei comunități - prof. univ. dr. Ilie Moise -, a luat proporțiile unui adevărat eveniment cultural, de evidentă afirmare a identității locale.

Organizată de Primăria comunei Cut, Consiliul Județean Alba, Centrul de Cultură „Augustin Bena” - Alba și Școala Generală „Septimiu Albini”, sărbătoarea a început cu vernisarea expoziției de fotografie și carte *Cutul și oamenii săi*, realizată de Ioan Reche și Vasile Câmpean. Imaginile fotografice au fost selectate în așa fel încât să surprindă evoluția socială și culturală a satului, cu accent pe activitatea didactică și de cercetare a prof. Ilie Moise.

Oaspeții de la Sibiu, Sebeș, Alba-Iulia, Deva și Miercurea au fost

întâmpinați de oficialitățile comunei, care i-a însoțit, oferindu-le explicații pertinente, pe tot parcursul vizionării expoziției. Au fost invitați, apoi, în sala mare a căminului cultural, „îmbrăcată” în haine de sărbătoare, așa cum îi stă bine unui așezământ de cultură.

După lansarea volumului *Ilie Moise la 60 de ani*, realizat de Daniela Floroian de la Centrul de Cultură „Augustin Bena” Alba, manifestarea a continuat cu alocuțiunile și mesajele rostite de invitați. Onoarea de a deschide seria mesajelor de felicitare i-a revenit doamnei Ana Vlad-Comănici - învățătoarea profesorului Ilie Moise, care a evocat lumea învățământului nostru sătesc din anii '50 ai veacului trecut. Momentul în care sărbătoritul și-a îmbrățișat dascălița de acum o jumătate de veac a fost, cu siguranță, unul dintre cele mai emoționante.

Au urmat mesajele celorlalți participanți: prof. Vasile Bâtiu - directorul școlii „Septimiu Albini”, prof. Ioan Munteanu - fostul președinte al „Comitetului de Cultură” Sibiu, „cel mai iubit șef din toate timpurile”, conf. univ. dr. Ioana Crețu - colegă la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Radu Totoianu - directorul Muzeului Sebeș, fost student, prof. Avram Cristea - folclorist, Ana Grama - cercetător la Muzeul „ASTRA” din Sibiu, prof. Nicolae Gastone - redactor-șef, Gazeta de Miercurea, Marius Halmaghi - directorul Editurii Etape și coordonatorul proiectului *Ecomuzeul regional Sibiu*, prof. univ. dr. Corneliu Bucur - directorul Complexului Național Muzeal „ASTRA”, Vasile Nistor - inițiatorul hotărârii Consiliului Comunal Cut de a i se decerna profesorului Ilie Moise titlul de cetățean de onoare.

Un mesaj de o factură aparte, insolit, a avut artistul plastic din Alba Iulia Romeo Adam care a oferit tuturor participanților un crochiu al prof. Ilie Moise la 60 de ani. Deși alocuțiunile s-au întins pe parcursul unei ore, prezentatorul de excepție care a fost doamna Elena Anghel a transformat momentul într-un superb spectacol.

Decernarea titlului *de cetățean de onoare* al comunei Cut (de către primarul Eugen Cutean) și a celui de *exceelență* (de către președintele Consiliului Județean Alba, Ion Dumitrel) a încununat marea sărbătoare a comunității de la Cut. După alocuțiunile celor doi reprezentanți oficiali, a luat cuvântul prof. univ. dr. Ilie Moise care și-a axat discursul pe ideea unor „Promisiuni respectate”:

„Domnule Președinte Ion Dumitrel, stimați invitați, onorată asistentă, dragii mei consăteni,

În urmă cu aproape o jumătate de secol, când am plecat de acasă, ca orice fiu de țaran, m-am despărțit cu greu de lumea satului și mi-am promis că nu-i voi uita niciodată pe cei din mijlocul cărora m-am ridicat, că voi încerca să rămân un fiu bun al Cutului, acest minuscul regat al sufletului meu de care eram și mai sunt încă atât de mândru.

Acum, când am ajuns la vârsta bilanțului, vă pot spune că, în mare, mi-am respectat promisiunea: am finalizat studiile universitare cu o lucrare de licență intitulată *Schiță monografică a folclorului din Cut*, publicată în 1977 (Antologia de folclor) și respectiv 1990 (Studiul monografic) în preajma manifestărilor legate de aniversarea a 700 de ani de la prima atestare documentară a localității. Am publicat aproximativ 50 de articole și studii despre Cut și oamenii săi și am finalizat, în 1998, volumul *Septimiu Albini - Scrieri*. Am reușit, de asemenea, să-i introduc în *Dicționarul General al Literaturii Române* pe doi dintre cei mai reprezentativi oameni de cultură născuți la Cut - Septimiu Albini și Ilie Dăianu.

Toate cărțile mele - începând cu *Butea junilor* - își au sorgintea aici, în lumea mirifică a datinilor și obiceiurilor de la Cut. Am încercat și, în mare, am și reușit să introduc Cutul în majoritatea monografiilor zonale și enciclopediilor apărute, să-l așez, pentru totdeauna, pe harta culturii românești.

Și proiectele mele nu se opresc aici: definitiv o ediție de *Scrieri - Ilie Dăianu*, pregătesc un volum *Însemnări din război* de Ioan Dicu și, împreună cu bunul meu prieten și consătean - profesorul Vasile Bâtiu, un volum de și despre folclorul din Cut.

E mult, e puțin?! Se pare că... e destul de bine de vreme ce ne aflăm cu toții astăzi aici în sala mare a căminului cultural!

Vă mulțumesc tuturor, îndeosebi aceluia veniți din alte centre (familia prof. M. Lac din Deva, familia prof. N. Gastone din Miercurea, familia prof. R. Adam din Alba Iulia), pentru tot ce s-a întâmplat astăzi aici. Vă sunt recunoscător fiecăruia în parte, pentru că sunteți alături de mine în unul dintre cele mai emoționante momente din viața mea și, îndeosebi, mamei prezentă și ea în sală.

Datorez mulțumiri speciale întregului Consiliu Comunal Cut pentru hotărârea de a mă include printre „cetățenii de onoare” ai localității și domnului președinte al Consiliului Județean Alba, Ion Dumitrel, care mă onorează de două ori: odată prin acordarea titlului

de excelență, apoi prin prezența personală împreună cu echipa de colaboratori: Ioan Bodea, Gheorghe Nedea, Avram Cristea. Prezența Domniei-sale îmi amintește de gesturi și inițiative culturale unice în spațiul românesc, menite a proteja și salva patrimoniul etnologic. Mă gândesc la acel proiect de descărcare de sarcină etnologică a întregului județ, inițiat de Domnia-sa, la cele 66 de expoziții etnografice permanente, vernisate în comunele din Alba. Și, iată, mă mai gândesc... cum am putea găsi o modalitate eficientă de a clona asemenea Oameni ajunși în înalte funcții de decizie!? Măcar 40..., câte unul pentru fiecare județ.

Cum voi putea duce, onorată asistență, povara atâtor și atâtor cuvinte deosebite rostite astăzi despre mine, decât promițându-vă ca în viitor să fac și mai vizibile județul și localitatea în care m-am născut, să le așez, pe cât posibil, pe harta culturală a Europei!”

Programul artistic susținut de Ansamblul Profesionist „Cindrelul-Junii Sibiului”, condus de coregraful Silvia Macrea (soliști: Viorica Telcean, Robert Târnavăanu, Ioan Pal, Roxana Reche), a încheiat sărbătoarea *Omul, clipă din veșnicia satului*, dedicată identității culturale a uneia dintre cele mai interesante localități rurale din zona Secașelor - comuna Cut.

Andreea BUZAȘ

Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu

Valori de patrimoniu cultural imaterial

PATRIMONIUL CULTURAL IMATERIAL DIN ROMÂNIA

CREAȚII ARTISTICE ÎN METAL

Tehnici:

Prelucrarea la rece (pentru piese subțiri din sârmă, tablă și șină): ciocănire, găurire, încovoiere, răsucire, tăiere.

Prelucrarea la cald: călire, „fierberea” fierului - înroșirea la foc, forjare, găurire, incizare, încovoiere, lovire, răsucire, strunjire, sudare, tăiere, turnare.

Categorii funcționale:

Credințe, superstiții, magie, cult: baierul zmeilor, crucile de mormânt, crucile de pe biserici.

În Oltenia femeile cărora le mureau copiii recurgeau la descântece pentru curmarea răului: se rosteau formule magice însoțite obligatoriu de ganțe (fiare pentru copii sau fiarele strigoiului, adică nouă unelte metalice miniaturale - topor, sapă, lingură de scobit butucul roții, seceră, vâtrai, sfredel, lopată, bardă, cazma) legate toate pe un cerc.

Vrăji de dragoste, de ursită (potcoavelor sau altor obiecte metalice găsite li se atribuiă puteri miraculoase în determinarea binelui; cu ajutorul lor erau răpuse puterile „necuratului”)

Elemente arhitectonice: balamale, broaște, cruci de ferestre, cuie cu floare, feronieria porților, țâțâni.

Instrumente muzicale: trâmbiță.

Îmbrăcămintă și podoabe: ace de păr, brățări, chei, cruci, lanțuri, inele (în portul popular pădurenesc din Hunedoara), inele, pafdale, părțile metalice ale pieselor de port popular (coarnele concierilor purtate de femei în regiunea Pădurenilor), ținte de curele și chimire, zale.

Jucării: clopoței din tablă de aramă.

Mijloace de transport: aplicarea șinelor pe roțile carelor, căruțelor, docarelor, șaretelor, cabrioletelor (tragerea șinei pe roată sau încălțarea roatelor), bucușe, feronieria carelor și a săniilor, garnituri metalice ale butucului roții de la căruță.

Obiceiuri, ceremonii, rituri: baltage, buzdugane.

Obiecte de uz casnic și gospodăresc: amnare, andrele, bricege, capre (mâțe) pentru vatră, căldări, cântare, cârlige de tăiat nutreț (fân), cârlige pentru împletit obiecte de lână, cercuri de fier pentru găleți și butoaie (buți), chei, clește pentru jar, colțari pentru gheață, cosoare, cuie, cuie cu cap și floare pentru prins dranița (șița, șindrila), cuiere, cuțite, fârașe, fiare de coș sau lanțuri pentru vetre de care se agățau căldări, ceaune, frigări mari, gratiile ferestrelor, grătare, încuietori (ivăre, zăvoare), lacăte și verigi (belciuge), lame de brici, lanțuri pentru agățarea vaselor de metal deasupra focului, mâțe (crampoane) care se atașau cu ajutorul curelelor de talpa încălțăminte pentru a împiedica alunecarea, nituri, opaițe, părțile metalice ale daracului, pânze de fierăstrău, piepteni de tras lână, cânepa, inul, piroaie (cuie foarte mari), piroane, pirostria, răzoare de aluat, satâre, scoabe pentru uși/ferestre, șuruburi, tigăi, tindechi (bucăți înguste de metal, cu dinți la ambele capete, cu ajutorul cărora se ținea întinsă pânza la război când se țesea manual), tipsii de aramă și alamă, toarte de găleți, vătraie, verigi de țest.

Obiecte și instrumente pentru animale: cârlige la cațale pentru agățarea picioarelor oilor, clopoței pentru vite și cai, colțari de pus la gâtul câinilor ciobănești, curse pentru capturarea animalelor sălbatice, fiare pentru însemnat vite, foarfece de tuns oile, pinteni, scări de șa, tălângi, țesale, zăbale.

Piese de harnașament: butoni, pinteni, zăbale.

Piese de metrologie: fragmente de balanțe, piese de fier ale cântarului.

Produce destinate potcovirii animalelor de tracțiune: caiele, clești, cuțite, cuțitoaie, descăilător, jug de potcovit, nicovală, potcoave.

Unelte de zidar: mistrii.

Unelte de fierar: burghie, ciocane, clești, dălți, dornuri, fragmente din foalele de la fierărie, nicovale mari și mici, pile.

Unelte pentru agricultură: brăzdare de plug, coase și inele pentru coase, cosoare pentru vie, cuțite de plug, furci de fier, greble, hârlețe, oticuri, părțile metalice ale îmblăciilor, ale prășitoarelor și rarițelor, sape, săpăligi, seceri, târnăcoape.

Unelte pentru dulgherie: compasuri, cuțitoaie, dălți, fierăstraie, sfredele, topoare.

Unelte pentru lucrul la pădure: barde, fierăstraie, topoare.

Unelte pentru pescuit: cârlige pentru undiță, furci, ostii, undițe.

Unelte pentru prelucrarea pietrei: ciocane, ciocane cu două brațe, clești, custuri, cuțitoaie drepte sau rotunde, dălți, fierăstraie, horjuri, toporașe.

Unelte pentru viticultură: cosoare.

Unelte proprii altor grupe de meseriași (tâmplari, dogari): bărzi, dălți, securi, scoabe pentru făcut linguri, sfredele, tesle pentru coveți, topoare.

Ornamentica:

Motive ornamentale geometrice: cerculețe continue, cerculețe din puncte, linii drepte și oblice, simple sau încadrate de zimți, puncte, romburi.

Motive ornamentale vegetale: brăduțul stilizat, flori, frunza bradului.

Motive ornamentale zoomorfe: cap de pasăre, cap de șarpe, coadă de rândunică, coarne de berbec, inimă (în special la balamale), semne cu diferite semnificații - marcă a meșterului (de multe ori apăreau inițialele numelui acestuia), semn de proprietate sau alt înțeles (magic), X-uri, V-uri, rozete cu cinci lobi, cruci cu cerculețe la capete, butoni în relief, cruci mărginite de butoni, motive florale și zoomorfe (dintele de lup).

**Dr. Corina MIHĂESCU
Dr. Steluța PĂRĂU**

*Agenda**

ALBA

1 decembrie – Alba Iulia

Paradă a portului popular, spectacol folcloric, expoziție de gastronomie tradițională.

3 decembrie – Alba Iulia

„Între doua lumi” - spectacol de muzică clasică și expoziție de arte vizuale.

4 decembrie – Alba Iulia

„Orașe cetăți” - expoziție de fotografie.

11 decembrie – Alba Iulia

„În seara de Ajun” - concert de colinde.

ARAD

1 decembrie – Arad

Manifestări dedicate *Zilei Naționale a României*.

6 decembrie – Bocsig

Festivalul colindelor - ediția a IV-a.

19 decembrie – Pecica

Concertul vocal „Colinzi”, susținut de Filarmonica de Stat din Arad, în cadrul programului „Pecica - cetate culturală a județului Arad”.

18-26 decembrie

Concerte de colinde organizate în localități din județ:

18-23 decembrie – Sântana

24 decembrie – Bârzava

25 decembrie – Șimand

26 decembrie – Birchiș

*N.R. Informațiile de la această rubrică sunt furnizate de centrele județene pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale. Pentru confirmări, vă rugăm consultați organizatorii.

23 decembrie – Bata

Tradiții și obiceiuri de iarnă – spectacol de datini și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou.

19-25 decembrie – Pecica, Păuliș, Căpâlnaș, Olari

Datini și obiceiuri de Crăciun – spectacol de datini și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou.

ARGEȘ

18 decembrie –Curtea de Argeș

„Florile dalbe” - festivalul obiceiurilor tradiționale de Crăciun și Anul Nou - ediția a XXVIII-a (etapa finală).

19 decembrie – Pitești - Teatrul „Carol Davila”

Concertul-spectacol de Crăciun și Anul Nou al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș „Florile dalbe” și acordarea premiilor din domeniul culturii populare pe anul 2008.

• Vineri, 19 decembrie, se lansează, la Pitești, nr. 7/2008 al „Buletinului informativ” al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș.

BIHOR

6 decembrie – Oradea

7 decembrie – Debrecen (Ungaria)

Festival-concurs euroregional pentru tineri soliști vocali de muzică cultă, populară și ușoară din județele Bihor (România) și Bihar (Ungaria).

11 decembrie – Ștei

Cursuri de perfecționare cu directorii și personalul de specialitate din așezămintele culturale din județ.

13 decembrie – Oradea

Gala festivalului județean „Variatăți bihorene”. Participă ansambluri, tarafuri tradiționale, orchestre și soliști de muzică populară, reprezentative din județ.

14-26 decembrie – Oradea, Beiuș, Aleșd, Vașcău, Apateu (Ungaria)

„Divina armonie” - festivalul muzicii sacre la care participă coruri ale diverselor confesiuni.

18 decembrie – Oradea

Vernisajul expoziției de artă plastică și grafică.

19-21 decembrie – Oradea, Beiuș, Vadu Crișului
Zilele culturii populare bihorene - spectacole de datini și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou.

BISTRIȚA-NĂSĂUD

1 decembrie – Bistrița
 Manifestări dedicate Zilei de 1 Decembrie.

13 decembrie – Bistrița
 „Sărbătoarea Crăciunului” - colinde și obiceiuri ale comunității maghiare.

14 decembrie – Bistrița
 Festivalul de colinde și obiceiuri de iarnă „E vremea colindelor”.
27 decembrie – Ilva Mare, Leșu Ilvei, Poiana Ilvei
 „O, ce veste minunată!” - festival de colinde.

BOTOȘANI

18 decembrie – Botoșani
 Sărbătorirea împlinirii a 40 de ani de activitate a CJCPCT Botoșani.
19-21 decembrie – Botoșani
 „Din bătrâni... din oameni buni” - festival interjudețean de colinde.

BRAȘOV

1 decembrie – Rupea
 Festivalul coral de colinde - ediția a VIII-a.
17 decembrie – Moieciu
 Datini și tradiții de iarnă la Moieciu.
18-20 decembrie – Făgăraș
 Festivalul obiceiurilor de iarnă din Țara Făgărașului.
20 decembrie – Rupea
 „Corală de la Rupea” – spectacol de colinde.
25 decembrie – Dumbrăvița
Ridicatul brazilor - obicei tradițional în localitatea brașoveană.
26 decembrie – Purcăreni
Borita – obicei tradițional.
 • Specialiștii CJCPCT desfășoară, pe parcursul lunii decembrie, cercetarea cu tema „Bucătărie tradițională în ajun de sărbători în Țara Bârsei”.

BRĂILA

5 decembrie – Brăila - Casa Tineretului
 Salonul Internațional de Caricatură - ediția a III-a. Tema ediției: *Dragostea*. În program: recital Ada Milea.

20 decembrie – Brăila - Casa Tineretului
 „Crăciun în familie” - concert susținut de formații din județ.
15-30 decembrie – Brăila
 Expoziție de ceramică și țesături realizate de cursanții proiectului PHARE *Măsuri active de ocupare a forței de muncă din mediul rural*.
 • Specialiștii CJCPCT Brăila filmează, în localități din județ, obiceiuri tradiționale, specifice lunii decembrie.

BUCUREȘTI

2-19 decembrie – Muzeul de Artă al Municipiului București
 Expoziție de icoane organizată de Centrul Municipal pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale. Vernisajul expoziției are loc marți, 2 decembrie, și este urmat de un concert susținut de Corul „Symbol”, dirijor: diac. prof. Jean Lupu.
5-7 decembrie – București - Sala „Rapsodia” a Teatrului „Constantin Tănase”

Festivalul național de muzică ușoară „Aurelian Andreescu”.
16 decembrie 2008 – 8 ianuarie 2009 – București
 Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor, în parteneriat cu Centrul Național de Artă “Tinerimea Română”, organizează expoziția de icoane pe lemn și pe sticlă și de artă naivă, *Crăciunul și Anul Nou în creația populară contemporană*. În foaierea de la „Tinerimea Română” (str. Schitu Măgureanu nr. 4) vor expune iconari și artiști naivi din București și din țară. La vernisaj, care va avea loc marți, 16 decembrie, vor participa creatori, specialiști, reprezentanți mass media. Expoziția va fi deschisă în perioada 16 decembrie – 23 decembrie 2008 și 5-8 ianuarie 2009, de luni până sâmbătă, între orele 10-20.

5-7 decembrie – București - Muzeul Țăranului Român
 „Târgul de Sfântul Nicolae”. Târgul este organizat de Muzeul Țăranului Român în parteneriat cu Centrul Municipal pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale.
19-21 decembrie – București - Centrul de Cultură și Artă „Tinerimea Română”

Festivalul internațional al tinerilor chitariști „Eduard Pamfil”.
 • Centrul Municipal pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, în parteneriat cu ARCUB - Centrul de proiecte Culturale al Municipiului București, organizează, sub egida Primăriei București,

în perioada 6 decembrie 2008-4 ianuarie 2009, o suită de evenimente dedicate sărbătorilor de iarnă (târguri, spectacole, parade, inclusiv *Revelionul 2009*).

BUZĂU

18-21 decembrie – Buzău

Alaiul colindătorilor buzoieni - spectacole de colinde și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou ale cetelor de colindători din toate zonele județului.

23 decembrie – Buzău

Vernisajul expoziției de artă decorativă, artă plastică și artă populară „Nașterea Mântuitorului în tradiția și creația buzoiană”.

CARAȘ-SEVERIN

1 decembrie – Reșița, localități din județ

Manifestări complexe dedicate *Zilei Naționale a României*.

5 decembrie – Reșița

Reuniunea interjudețeană de cântări și muzică „Iosif Velceanu” - ediția a XXIII-a. Manifestarea este dedicată omagierii compozitorului Iosif Velceanu și promovării colindelor și este organizată în colaborare cu Protopopiatul Ortodox Reșița.

24 decembrie – Reșița, localități din județ

Concerte de colinde dedicate sărbătorilor de iarnă.

CĂLĂRAȘI

3 decembrie – Călărași

Spectacolul de teatru „Dă-te mare, că te facem noi mic”, prezentat de grupul umoristic „Spitalu' 9”.

12 decembrie – Călărași

Spectacol folcloric omagial în memoria lui Ion Luican (născut în comuna Frumușani, județul Călărași), transmis în direct de TV Favorit.

13 decembrie – Călărași

Aniversarea a 30 de ani de la înființarea Corului *Camerata Danubius*.

- În perioada 17-24 decembrie, în tot județul au loc manifestări dedicate sărbătorilor de iarnă sub genericul „Clinchet de argint, pe aripi de colind”.

- Lansarea, în toate localitățile județului, a unui chestionar numit „10 puncte pentru cultură” prin care se urmărește o radiografare a stării actuale a așezămintelor culturale (starea sediilor

și situația lor juridică, dotările existente, activitățile desfășurate).

CLUJ

1 decembrie – Cluj-Napoca

Spectacol de *Ziua Națională a României*.

1 decembrie – Cluj-Napoca

Lansarea volumului II al lucrării *Obiceiuri tradiționale românești din Transilvania*, intitulat *Cântece câmpenești cu glasuri românești*; autor: Maria Bocșe.

6 decembrie – Cluj-Napoca

Festivalul ansamblurilor folclorice maghiare.

10 decembrie – Cluj-Napoca

Lansarea cărții *Folclorul muzical de la Valea Sebeșului*; autor: Gheorghe Pavelescu.

12 decembrie – Cluj-Napoca

Concert de colinde.

13 decembrie – Ceanu Mare

„Raza soarelui” - festival de colinde.

14 decembrie – Cluj-Napoca

Festivalul „Colind Ianului”.

16 decembrie – Cluj-Napoca

Vernisajul Salonului „Icoana Ardeleană”.

19 decembrie – Cluj-Napoca

Festivalul de colinde țigănești.

20-27 decembrie – Cluj-Napoca - Iulius Mall

Târgul meșterilor populari.

- În perioada 24-26 decembrie a.c., specialiștii CJCPCT realizează cercetarea cu tema „Obiceiuri de Crăciun” în localitatea Mărișel.

CONSTANȚA

1-30 decembrie – Constanța

Salonul de iarnă al membrilor Asociației Artiștilor Plastici „Amfora”.

10-11 decembrie – Constanța - Liceul „Ovidius”

„Simbolistica pomului de Crăciun în România și în lume” - prelegeri de educație permanentă.

19-20 decembrie – Constanța

Festivalul de datini și obiceiuri „După datina străbună” - ediția a XXI-a.

- În perioada 1-12 decembrie a.c. se întreprind cercetări privind obiceiurile și tradițiile de iarnă în localitățile: Petroșani, Negrești, Plopeni, Chirnogeni, Independența.
- În localitățile Oituz, Corbu, Săcele și Istria, în perioada 2-5 decembrie a.c., se fac cercetări vizând conservarea pe suport electronic (CD) a informațiilor privind aluaturile specifice sărbătorii Nașterii Domnului.
- Se finalizează cercetarea „Nemții din Dobrogea de Sud” în localitățile Tariverde, Cogeașca și Mihail Kogălniceanu.
- Apare periodicul constănțean de cultură tradițională „Datina”, cu tema „Aculturație și multiculturalitate în arealul etnografic românesc”.

COVASNA

17-19 decembrie – Sfântu Gheorghe

„Festivalul multicultural al cântecelor de iarnă”, dedicat Crăciunului și Anului Nou. Manifestarea este organizată de Centrul de Cultură al Județului Covasna și Colegiul Național „Mihai Viteazul”.

DÂMBOVIȚA

23 decembrie – Târgoviște

„Alaiul colindătorilor”; participă grupuri de colindători din județ.

DOLJ

12 decembrie – Craiova

„Din bătrâni, din oameni buni” - alaiul datinilor și obiceiurilor de iarnă.

GALAȚI

1 decembrie – Galați

Spectacol susținut de Fanfara „Valurile Dunării”, dedicat *Zilei Naționale a României*.

5-6 decembrie – Galați

Lansarea revistei „Dunărea de Jos” - „Retrospectivă 2008”.

6 decembrie – Galați

În cadrul manifestărilor „Serbările Galațiului”, Ansamblul Folcloric „Doina Covurluiului” și Fanfara „Valurile Dunării” susțin un spectacol de folclor.

12 și 26 decembrie – Galați

„Clepsidra” - concerte filantropice susținute de Fanfara „Valurile Dunării” pentru persoanele din categoriile sociale defavorizate.

18 decembrie – Galați

Vernisajul expoziției de artă fotografică cu lucrări ai celor mai reprezentativi artiști fotografi gălățeni, membri ai Fotoclubului „Dunărea de Jos”.

19 decembrie – Galați

„Sărbătorile de iarnă” - expoziție de pictură, sculptură, design, ceramică, artă decorativă cu lucrări realizate de elevii Școlii de Arte.

21 decembrie – Țepu, Tecuci, Galați

Festivalul de datini și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou „Tudor Pamfile”.

21 decembrie – Galați

„Icoana sufletului românesc” - salon național de artă naivă.

GIURGIU

16-17 decembrie – Giurgiu

„După datina străbună” - festival județean de datini și obiceiuri de iarnă.

16-17 decembrie – Giurgiu

Expoziție de artă plastică și artă populară cu lucrările realizate de elevii Școlii de Arte.

- În luna decembrie are loc o cercetare a obiceiurilor de iarnă în satele vlăscene.

GORJ

1 decembrie – Târgu Jiu, localități din județ

Ziua Națională a României - complex de manifestări științifice și artistice.

9-22 decembrie – Târgu Jiu

Târgul de Crăciun al meșterilor populari.

16-22 decembrie – Târgu Jiu, localități din județ

Zilele Recunoștinței - complex de manifestări culturale închinat Revoluției române.

18 decembrie – Târgu Jiu - Teatrul „Elvira Godeanu”
Corala târgujiangă - ediția a III-a. Parteneri: Inspectoratul Școlar Gorj, Liceul de Arte „C. Brăiloiu”, Teatrul „Elvira Godeanu”.

19 decembrie – Târgu Jiu, localități din județ
Alaiul obiceiurilor de iarnă. Participă grupuri folclorice de la Școala Populară de Artă și Meserii și Ansamblul artistic „Doina Gorjului”.

22 decembrie – Târgu Jiu
Parada lui Moș Crăciun, manifestare organizată în colaborare cu postul de televiziune Antena 1 - Târgu Jiu.

HARGHITA

6 decembrie – Pustiana
 Vernisajul expoziției cu materialul taberei de fotografie din localitate, organizată în colaborare cu Casa Maghiară din Pustiana.

8 decembrie – Miercurea-Ciuc
 Lansarea volumului *Udvartér, Piros autó lábnymai a hóban, Csigabánat*; autor: Fekete Vince.

11 decembrie – Plăieșii de Jos
 Autorii Lőrincz György și Fekete Vince își lansează volumele *Vince Besúgó voltam, szívem!*, respectiv *Udvartér, Piros autó lábnymai a hóban, Csigabánat*. Manifestarea este organizată de către Centrul Cultural Județean Harghita în colaborare cu Primăria Plăieșii de Jos și Editura Székelyföld.

15-20 decembrie – Miercurea-Ciuc
În cadrul programelor culturale derulate cu ocazia Crăciunului, se organizează Târgul de cărți al Centrului Cultural Județean Harghita.

17 decembrie – Miercurea-Ciuc
 Vernisajul expoziției de arte plastice a artiștilor din județ și lansarea *Calendarului 2009*, cuprinzând manifestările Centrului Cultural Județean Harghita.

- În cursul lunii decembrie, Centrul Cultural Județean Harghita editează:
  - Catalogul *Salonului Județean - 2007*;
  - Catalogul *FREE Camp - 2008*;
  - Calendarul Centrului Cultural Județean Harghita - 2009;
  - Albumul de artă fotografică *Arcpoétika* (reeditare).
- Centrul Cultural Județean Harghita acordă acreditări absolvenților *Cursului foto*.

HUNEDOARA

6-7 decembrie – Orăștie
 Festivalul de muzică sacră „Cu noi este Dumnezeu”.
13-14 decembrie – Costești, Orăștie
 „Călușarul transilvănean” - festival interjudețean.

IALOMIȚA

14 decembrie – Slobozia
 Festivalul județean „Sărbătoarea colindului”.

IAȘI

19-21 decembrie – Iași
 Festivalul „Datini și obiceiuri de iarnă” - ediția a XLI-a, organizat de CJCPCT Iași. Participă alaiuri din județele: Argeș, Bacău, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Iași, Maramureș, Neamț, Suceava, Vaslui și din Republica Moldova.

ILFOV

4 decembrie – Voluntari
 „Vine Moș Nicolae!” - spectacol de divertisment.
14 decembrie – București
 „80 de șlagăre în 80 de ani de Radio” - spectacol realizat în colaborare cu Societatea Română de Radiodifuziune.
21 decembrie – Voluntari
 Spectacolul de datini și obiceiuri de Crăciun „Daruri pentru voi”.

MARAMUREȘ

1 decembrie – Cicârlău
 Festival de creație literară.
14 decembrie – Vișeu de Sus
 „Veniți, creștini, la Viflaim!” - festival interjudețean de colinde și datini - ediția a III-a, coordonat de I.G.F. (Asociația Internațională de Folclor).
21 decembrie – Chiuzbaia
 Festivalul de datini și obiceiuri de iarnă, cu participarea formațiilor din zona Baia Spriei.
20 decembrie – Târgu Lăpuș
 Festivalul de colinde și obiceiuri de iarnă - ediția a XVI-a.
22-28 decembrie – Sighetu Marmăției
 „Marmația 2008” - festivalul național al datinilor de iarnă - ediția a XL-a.

MUREȘ

1 decembrie – Târgu Mureș, localități din județ
Spectacole dedicate *Zilei Naționale a României*.

7 decembrie – Reghin

Festivalul-concurs „Rock în Reghin” - ediția I.

13 decembrie – Târgu Mureș

Expoziția județeană de icoane și obiecte de cult - ediția a XVII-a.

14 decembrie – Nazna

„Florile dalbe, flori de măr” - festival județean de datini și obiceiuri de iarnă - ediția a XXVIII-a.

19 decembrie – Reghin

„Datini” - sărbătoarea colindelor și obiceiurilor de iarnă.

21 decembrie – Sârmaș

„O, ce veste minunată!” - concert de colinde.

NEAMȚ

1 decembrie – Piatra Neamț - Teatrul Tineretului

Spectacol folcloric care celebrează 90 de ani de la Marea Unire, precum și Ziua Națională a României. Acțiunea culturală este organizată de Centrul pentru Cultură și Arte „Carmen Saeculare” Neamț și îi are ca invitați pe: Delia Irimie, Robert Tărnăveanu, Georgiana Axinte, Daniela Mera, Maria Tripon, Cătălin Enache și Silvana Râciu. Fiecare dintre invitați reprezintă zona din care provine, Neamțul fiind reprezentat de Orchestra „Moldova” din Roman, de Ansamblul „Floricea de la munte” și de interpretul Ioan Hongu.

17 decembrie – Piatra Neamț - Teatrul Tineretului

Concert de sărbători organizat în cadrul *Stagiunii muzicale* 2008-2009 a Centrului pentru Cultură și Arte „Carmen Saeculare” Neamț. Evoluează în spectacol Felicia Filip și Cvartetul Transilvan (Gabriel Croitoru - vioara I, Nicușor Silaghi - vioara a II-a, Marius Suărășan – violă și Vasile Jucan - violoncel).

19 decembrie – Piatra Neamț

Festivalul interjudețean de datini și obiceiuri - ediția XL-a. Participă: „Urșii” de la Asău (județul Bacău), Formația folclorică „Izvorul Izei” (județul Maramureș), Maskații de la Nereju (județul Vrancea), „Cerbul” din Corlata (județul Suceava), precum și reprezentanții județului Neamț: Formația de mascați și urși de la Răucești, Ansamblul de datini și obiceiuri „Miorița” din Piatra Șoimului, Alaiul de urători din Trifești și Alaiul de datini și obiceiuri al comunei Borca.

PRAHOVA

1 decembrie – Ploiești, localități din județ

Ziua Națională a României - ciclul de manifestări cultural-artistice.

6 decembrie – Aluniș

Șezătoarea meșterilor populari din Aluniș; participă invitații din localitățile Bertea, Pietriceaua și Ștefești.

6 decembrie – Cosminele

Simpozionul cu participare județeană „Nicolae Simache - personalitate proeminentă a culturii și cercetării științifice prahovene”.

6-7 decembrie – Ploiești

Concursul de interpretare a muzicii clasice „Paul Constantinescu” - ediția a XIV-a, deschis elevilor din școlile cu profil muzical.

15-29 decembrie – Ploiești, localități din județ

Festivalul obiceiurilor tradiționale de Crăciun și Anul Nou.

17-21 decembrie – Ploiești

Festivalul „Bradului de Crăciun”.

19 decembrie – Ploiești - Casa de Cultură a Sindicatelor

Reuniunea corală interjudețeană „Ion Cristu Danielescu” - ediția a XII-a.

21 decembrie – Ploiești

Festival județean de colinde, cu participare interjudețeană.

SATU MARE

1 decembrie – Satu Mare

Spectacol omagial dedicat Zilei de 1 Decembrie.

3 decembrie – Gyula (Ungaria)

Spectacol de gală prezentat de formații din județ la Consulatul Român din Gyula.

SĂLAJ

21 decembrie – Jibou

Festival județean de colinde.

• Apare numărul 12/decembrie 2008 al revistei de cultură „Caiete Silvane”, editată de CJCPCT Sălaj.

SIBIU

1 decembrie – Sibiu

Spectacol dedicat *Zilei Naționale a României*.

14-15 decembrie – Sibiu - Casa de Cultură a Sindicatelor

Festival național de folclor „Ioan Macrea”.

17 decembrie – Agnita - Casa de Cultură „Iarion Cocișiu”
Concert de colinde cu participarea cetelor de colindători de pe Valea Hârțibaciului.

28 decembrie – Săliște

Întâlnirea cetelor de juni de la Săliște.

• **Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Cindrelul-Junii” Sibiu realizează în colaborare cu TV Eveniment Sibiu o serie de emisiuni cu obiceiuri și datini de Crăciun și Anul Nou.**

• **În perioada 13-14 decembrie a.c. grupurile vocale din Alțâna și Alma Dumbrăveni participă la concertele de colinde organizate de Radiodifuziunea și Televiziunea Română și TV Favorit.**

SUCEAVA

1 decembrie – Suceava

Ziua Națională a României - manifestări culturale și spectacol folcloric.

8 decembrie – Suceava

Târgul minorităților din județul Suceava. Organizatori: Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Suceava, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava.

12 decembrie – Suceava

„100 de ani de la nașterea poetului «iconar» Teofil Lianu” (12.12.1908-15.09.1997).

20, 21 decembrie – Suceava - Piața centrală a orașului

Festivalul județean de colinde de Crăciun. Organizatori: Consiliul Județean, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava și Primăria Municipiului Suceava.

TELEORMAN

1 decembrie – Alexandria

Spectacolul folcloric al Ansamblului „Burnasul” al CJCPCT, dedicat Zilei de 1 Decembrie.

4 decembrie – Alexandria

Vernisajul expoziției de ceramică și desen a artiștilor plastici Nicoleta și Ion Mitroi.

19 decembrie – Alexandria

„Iată, vin colindătorii!” - festival de datini și obiceiuri.

TIMIȘ

1 decembrie – Timișoara

Manifestări dedicate *Zilei Naționale a României*.

3 decembrie – Recaș

Spectacol folcloric prezentat de elevii Școlii de Arte - clasa prof. Carmen Popovici.

4 decembrie – Timișoara - Centrul Cultural Timiș

Spectacol folcloric prezentat de elevii Școlii de Arte.

11 decembrie – Timișoara - Casa Armatei

Ansamblul „Banatul” prezintă un spectacol de folclor dedicat persoanelor de vârstă a treia.

11 decembrie – Timișoara - Centrul Cultural Timiș

Spectacol de colinde prezentat de elevii Școlii de Arte, clasele de canto.

14 decembrie – Făget

„Cu noi este Dumnezeu” - spectacol coral.

19 decembrie – Timișoara

Alaiul colindătorilor. Participă formații din toate zonele județului.

TULCEA

12 decembrie – Tulcea

Concursul Național de Poezie și Eseu „Panait Cerna” - ediția a XXXIII-a.

19 decembrie – Isaccea

Festivalul județean de colinde și obiceiuri de iarnă „Pe luceaua Dunării” - ediția a III-a.

VASLUI

1 decembrie – Vaslui

Manifestări dedicate Zilei de 1 Decembrie.

21 decembrie – Vaslui

Festivalul interjudețean „Datini și obiceiuri de iarnă”.

VÂLCEA

13 decembrie – Râmnicu Vâlcea

„Ucenicii Thaliei” - festival județean de interpretare a artei dramatice, secțiunea elevi și tineri - ediția a VII-a.

**14 decembrie – Slătioara - Casa de Cultură „Dinu Săraru”
Concert folcloric susținut de Orchestra „Rapsodia vâlceană” și
Grupul folcloric „Rapsozii Oltului” ale CJCPCT Vâlcea.**

**17 decembrie – Râmnicu Vâlcea - Colegiul Național „Mircea cel
Bătrân”**

„Feerie de Crăciun” - festival dedicat Sărbătorii Crăciunului,
secțiunea preșcolari - ediția I, realizat în parteneriat cu Inspectoratul
Școlar Județean Vâlcea.

**17 decembrie – Râmnicu Vâlcea - Galeria de Arte „Constantin
Iliescu”**

„Icoana sufletului meu” - expoziție de icoane pe lemn și pe sticlă
dedicată Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos.

19-21 decembrie – Râmnicu Vâlcea

**„Din moși-strămoși” - festival interjudețean al datinilor și
obiceiurilor de Crăciun și Anul Nou.**

VRANCEA

**1-19 decembrie – localitățile: Câmpuri, Bârsești, Jipia, Vidra,
Negrești**

Ateliere școală de învățare a meșteșugurilor populare.

În perioada 6-28 decembrie în municipiul Focșani și în județ se
defășoară Programul: *Datini și obiceiuri de iarnă*. Dintre manifestările
acestui program fac parte:

6 decembrie - Focșani

Concert extraordinar de colinde susținut de formația studentescă
“Romanian young brass”.

22-23 decembrie – Focșani

Festivalul interjudețean de datini și obiceiuri de iarnă.

Cercetare aplicată

Comunitatea lipovenilor din județul Iași

Poate cea mai bine conturată minoritate dintre cele existente în
județul Iași este cea a lipovenilor. Și totuși, așa cum recunosc și
oamenii, comunitățile închegate pe aceste meleaguri, lipovenii de
aici nu au vitalitatea celor de la Brăila sau din Delta.

Interesul pentru păstrarea și manifestarea identității lor s-a
conturat mai mult în ultimul timp, deși, pe cale familială sau
bisericească, s-au conservat mai multe datini și obiceiuri specifice,
ca și limba rusă, într-un stadiu vechi, probabil de prin secolul al XVIII-
lea, când se spune că au început să se închege, în zonă, primele
comunități.

Drept repere ale studiului nostru am luat localitățile în care
populația lipovenească este mai bine reprezentată: Focuri, Lespezi,
Târgu Frumos, Brătești. Am remarcat, în cadrul acestor comunități,
un fond comun al tradițiilor populare, pe care îl vom prezenta în
cadrul unei succesiuni de obiceiuri, care sunt specifice lipovenilor din
Iași.

Mai demult, femeile țeseau pânză în casă. Coseau ori țeseau
ștergare din bumbac cu ornamente tradiționale, scoarțe, păretare,
covoare din lână în stil moldovenesc. Astăzi, acestea își mai află
utilitatea numai în casele sărace, de cele mai multe ori pe dușumea
(nu pe perete, conform destinației lor tradiționale), sau fac parte din
„zestrea” bătrânilor, ca „poduri” pentru înmormântare. Situația este,

de altfel, generală în comunitatea românească de azi și valabilă pentru toate etniile.

În ceea ce privește locuința tradițională a lipovenilor, spun oamenii că aceasta era compusă din două camere, despărțite de o tindă, cu prispă în fața casei, cum stau mărturie și cele câteva gospodării vechi conservate până în ziua de azi. Casele tradiționale erau construite dintr-o împletitură de nuiele, care se umplea cu vălătuci de paie, finisată cu nisip, cum ne-a povestit informatoarea noastră din Lespezi, prof. Eustinia Tihan.

Un bun de preț era și încă mai este considerat pământul, care se moștenește de la o generație la alta, odată cu ocupația tradițională a oamenilor: grădinăritul, principala sursă de existență, dând renumele lipovenilor în zonă și nu numai.

Portul popular a fost conservat și el mai mult în lăzile de zestre. În ceea ce-l privește pe cel femeiesc, acesta se compune dintr-o fustă înflorată, cu două-trei rânduri de șnur cusute la poale, în funcție de cât de bogată era purtătoarea, cămașă și tunică cu plii în spate, de catifea (material subțire pentru vremea călduroasă ori din stofă, iarna). Costumul bărbătesc este compus din cămașă lungă din material înflorat și pantaloni negri. Pentru ținuta de biserică, este obligatorie, atât la bărbați cât și la femei, cingătoarea peste mijloc cu ciucurii și purtarea metaniilor (*lestucica*). Femeile căsătorite poartă *chicica* (bonetă cusută cu mărgelile și paiete, pentru biserică și sărbători, sau simplă, pentru toate zilele), broboadă și *zbornic* (batic legat în spate, în trei colțuri, în numele Sfintei Treimi - face parte din ținuta de biserică).

Dintre obiceiurile la **nașterea** copiilor s-au păstrat puține. Nașterea asistată de moașă, așa cum era mai demult, s-a mai păstrat doar în memoria colectivă. Moașa avea menirea de a o ajuta pe femeie să nască: îi făcea frecție pe burtă, la șale, o înfășura în cârpe calde, apuca de cap copilul și-l trăgea afară. După ce se năștea, tot moașa era cea care îl scălda și îl înfășa.

Pe timpul nașterii nimeni nu avea voie să intre în camera femeii în afară de mama ei și de moașă. De fapt, această interdicție se prelungea până în momentul în care preotul venea și-i făcea femeii molitfa. La molitfa, preotul o pomenea pe femeie și pe toți cei care au intrat în contact cu ea, deoarece se spune că pe unde trece o lăuză fără molitfa, arde tot. Mai demult, se întâmpla adesea ca femeile să

Nuntă lipovenească – Lespezi, jud. Iași, 2008

Fotografie din Arhiva personală a prof. Eustenia TIHAN

nască pe câmp sau pe drum. Femeia care a născut (avortat) un copil trebuie să primească molitfa și la 40 de zile. Atunci, dacă copilul trăiește, este închinat de preot la icoanele de la iconostas, dacă este fată, sau dus în altar, dacă este băiat.

Primul care intra la femeie după naștere era soțul, apoi veneau ceilalți copii. Soțul o cinstea pe moașă cu băutură, dar îi dădea și o cămașă, basma, prosop, săpun, pâine, material pentru haine, după posibilitățile economice ale fiecărei familii. Apoi aceasta mai venea, spăla copilul, o învăța pe mamă să-l îngrijească (Lespezi) sau chiar avea grijă de ceilalți copii, pentru că femeii lăuze îi era interzis să coboare din pat vreme de opt zile (Târgu Frumos). Tradiția mai consemnează (Lespezi) și faptul că moașa îi făcea lăuzei baie de abur, la feredeu (fiecare familie era obligată să aibă lângă casă o baie cu cuptor, peste care se puneau pietre de râu. Se încălzea cuptorul, apoi se turna apă peste pietre și se făcea baie de abur, bătându-se trupul cu o mătură, special confecționată din crengile pomilor și opărită). Tot între îndatoririle moașei (Brătești) intra și faptul că, dacă copilul nu dormea, îl scotea afară cu o bucată de

pâine în mână și striga de trei ori „Huo, mama pădurii! Dau pâine pe mămăligă! Dă somnul la copil (numele), să doarmă”.

Lipovenii aveau obiceiul să boteze copiii foarte repede, chiar și a doua zi după naștere, mai ales dacă copilul se năștea bolnav. În ziua botezului, copilul era luat de acasă de nașă, în vreme ce nașul aducea apă în cristelniță sau o încălzea, dacă era iarnă.

Dacă nu, se boteza și la o lună, dar tradiția spune că trebuie să se boteze la prima sărbătoare sau duminică după naștere, pentru a se împărtăși la Sfânta Liturghie (Târgu Frumos). La botez se pun doi nași - unul din partea mamei, altul din partea tatălui, rude foarte apropiate, frați sau veri, „ca să nu se depărteze neamul” și să se poată căsători mai târziu. Această prescripție am consemnat-o în toate comunitățile cercetate, atât la botez, cât și la nuntă, întrucât comunitatea de lipoveni este destul de restrânsă și destul de închisă și deși sunt și căsătorii mixte, sunt preferate totuși cele din cadrul etniei. Botezul este urmat de cumătrie, în aceeași zi, deși în zonă se obișnuiește să se amâne cu câteva zile petrecerea, până când copilul „iese din mir”. Ca dar, în mod tradițional, se aduceau diverse produse, ca să aibă copilul belșug. Acum se dau bani.

Deși la românii din zonă am consemnat obiceiul, copiii avortați nu se botează la lipoveni. Pentru ei, mamele spun o rugăciune specială pentru sufletele pierdute, care se adaugă canonului zilnic. Este, de asemenea, obiceiul ca cele care au făcut avort să nu mănânce mere de când înfloresc merii până în ziua de *Probajde* (Schimbarea la Față a Domnului), când se sfințesc fructele. Aceasta se întâmplă „pentru că se spune că copiii morți așa se joacă cu merele. Și dacă mama mănâncă un măr, după aceea rămâne fără măr copilul acela și nu mai are cu ce se juca el”. (Ioan Tihan, Lespezi).

Practica avortului sau a folosirii plantelor anticoncepționale am consemnat-o foarte rar. În comunitatea tradițională se spune că avortul survine numai pe cale naturală, fiind considerat o excepție și un mare păcat, după cum ne mărturisește și informatoarea din Târgu Frumos, Alexandrina Fechiș: „Luați o pasăre; o pasăre care vreți dumneavoastră. Smulgeți penele de pe pasăre și dați-le drumul, din casă până la prima răscruce și uitați-vă: le mai puteți aduna înapoi? Puteți face înapoi pasărea aia pasăre cu pene? N-ai cum! Nu se mai poate sufletul ăla aduce la locul lui. Un suflet pierdut e bun pierdut. Decât acum, cum e sărbătoarea asta a Probajdelui, se spune

că din fructele astea mamele care au pierderi nu se înfruptă până la sfințire, iar prima dată după ce le-au sfințit să dea de sufletul celor pe care i-au pierdut fără botez, fără moliftă, fără nimic. Este unica lor șansă de a primi ceva din lumea aceasta”.

Când copiilor le cădeau dinții de lapte, am consemnat practica de a-i arunca peste o casă, zicând: „Na-ți dintele meu rău,/Dă-mi unul bun și nou”, cu nădejdea că șoricelul le va aduce un dinte mai bun, care să nu-i doară.

Obiceiul de a merge la horă, deși românii organizau hore, nu exista la toate comunitățile de lipoveni. De exemplu, în comunitatea de la Târgu Frumos se considera păcat și dacă dai din picior în ritmul muzicii, iar tinerii care frecventau horele însemna că au ceva de ascuns. Mersul la hore era considerat destrăbălare și era pedepsit drastic de părinți.

Tinerii aveau însă alte prilejuri de a se întâlni sau cunoaște: la biserică, la clăci (la desfăcat porumb, la împletit cununi de ceapă, la bătut floarea-soarelui, la prășit etc.), la cununii, la film, pe ulițe sau prin grădini. În cele mai multe locuri am consemnat întâlniri ale

Costum tradițional lipovenesc, Lespezi, jud. Iași – Expoziția Patrimoniul cultural imaterial al județului Iași – meșteșuguri tradiționale și elemente de patrimoniu imaterial, octombrie 2008

Fotografie de Iuliana BĂNCESCU

tinerilor, care se adunau, băieți și fete, cântau, se plimbau, se dădeau în scrânciob, munceau.

Un obicei deosebit este *tanocul* din Târgu Frumos. Se organiza la răscruce și „pe suhat, la cimitir”, unde tinerii cântau, iar perechile deja formate se roteau în cerc, cântând (nu dansau), apoi jucau „Cureaua”. Jocul consta în alergatul unei fete de către băiatul care avea în mână o curea, în jurul cercului, până când fata ajungea din nou la locul ei. Acolo unde se oprea din fugă era bătută cu cureaua de către băiat. Iar tinerii aveau grijă să lărgească cercul, astfel încât fata să fie prinsă pe lângă gard și să nu poată alerga. Se spune că acest joc era un mijloc de răzbunare pentru flăcăii părăsiți sau trădați de fete. Dar cei ce aveau de gând să se căsătorească cu respectivele fete le băteau cu milă.

Între practicile prenuptiale am consemnat și jocul de-a prinsul, cu batista (Târgu Frumos). De asemenea, semnul că unui băiat îi plăcea de o fată era acela că îi fura batista pe care fata o purta ieșită din buzunar, la aceste întâlniri dintre tineri (Târgu Frumos). O practică de mare amploare, prenuptială, dar prezentă și la femeile căsătorite, era aceea de a cânta la întâlniri, la lucrul câmpului sau în casă, vechi cântece rusești, pe care azi le conservă numai memoria bătrânilor.

La nunțile lipovenilor există multe obiceiuri populare specifice, moștenite din vremea când aceștia viețuiau în spațiul rusesc. Nunta tradițională dura trei zile. Cu vreo 20 de ani în urmă, s-a scurtat la două zile, fapt pentru care au fost multe dispute în comunitate, deoarece nu s-a păstrat tradiția. În contemporaneitate însă, nunta durează o singură zi. Mai demult, cununia religioasă se făcea duminică, mirii fiind obligați să se împărtășească înainte. Acum se oficiază sâmbăta. Dintre secvențele specifice comunității de lipoveni, întâlnim cununia religioasă oficiată cu coroană, în stil rusesc, nu cununii, ca la românii ortodocși. De asemenea, mireasa nu poartă voal la cununia religioasă, ci basma. Preotul este cel care îi pune pe cap *chicica* (bonetă cusută cu mărgelile și paiete sau simplă), ca semn al legământului cununiei. Mirii vin acasă cu preotul și cu alaiul, purtând cununii pe cap. Acasă preotul și tinerii, uneori și nuntașii, stau la masă. Apoi se risipesc pe la casele lor, iar seara se adună din nou, la masa mare.

Ne propunem să menționăm și alte secvențe ritual-ceremoniale ale nunții lipovenilor, pentru a intra în atmosfera acestei mari

sărbători, dar și responsabilități din viața omului; deoarece lipovenii socotesc nunta ceremonie sfântă și unică, răbdând, mai ales în trecut, toate greutățile și neplăcerile pentru a nu strica acest legământ făcut în fața lui Dumnezeu.

Căsătoria se făcea, de regulă, cu consimțământul tinerilor, deși un cuvânt greu îl aveau de spus părinții. Din acest motiv, în trecut, am consemnat și cazuri de căsătorie prin rapt (răpirea fetelor). De asemenea, nu se întâmpla ca tinerii să locuiască împreună înainte de nuntă, așa cum se întâmplă acum frecvent. Motivația este nu numai libertatea sau modernismul, ci se regăsește și în taxele mari pe care le percep preoții lipoveni pentru a oficia căsătoria. De aceea, unii membri ai comunității apelează la preoții ortodocși români, iar alții, destul de mulți, mai conservatori, trăiesc necununăți până când strâng suma necesară.

Dacă tinerii se cunoșteau și se hotărâu să se căsătorească, avea loc mai întâi o înțelegere între părinți, la care se stabilea data nunții și a logodnei, unde este cazul, cine și cu ce contribuie la nuntă, cât și ce dau ca zestre părinții. La Focuri, aceasta era considerată drept logodnă. La Brătești însă, logodna se făcea la puțin timp de la înțelegere și consta într-o petrecere pe care o dădea mireasa la casa ei și la care erau invitați tinerii.

Ca semn al legământului dintre doi tineri, mireasa îi dădea zălog logodnicului o batistă, iar el îi dădea bani. Pentru băiat, acest schimb de daruri era semn că fata nu-l va mai refuza. Negocierile la logodnă erau adeseori adevărate afaceri (Târgu Frumos). Cu cât mireasa era mai frumoasă, cu atât familia ei contribuia mai puțin la organizarea nunții. Existau și cazuri când, din cauza neînțelegerilor, se rupea logodna („o plesnit harbul”, cum spun oamenii). Dacă înțelegerea mergea, și nunta continua cu logodna.

Mai demult, fetele se măritau foarte tinere. Pețitorii veneau la părinți, chiar și fără voia fetei, și aceștia stabileau nunta. În alte comunități era obiceiul ca fetele să se mărite după 16 sau 18 ani, când făceau dovada că se pot descurca cu treburile casnice și că știu să coase, să țese, să brodeze. Astăzi însă și aceste treburi le învață tinerii „din mers”, fără a mai ține cont de prescripțiile tradiționale; o dovadă că timpul și-a lăsat amprenta și asupra obiceiurilor tradiționale.

În trecut era obiceiul ca tinerii sau femeile din partea miresei să ducă zestrea la casa mirelui, cu o zi înaintea nunții. O încărcau în căruțe și, cântând, înconjurau satul, apoi se duceau la casa mirelui, cântau în poartă un cântec de întâmpinare și împodobeau casa cu lucrurile aduse de la mireasă, cerând adălmăș pentru zestre. Tinerii mai furau din zestre și nu dădeau înapoi până când nu li se dădea de băut (Focuri, Târgu Frumos și Brătești). Fetele, sau cei ce au adus zestrea, îi cereau mirelui dijmă pentru acest lucru. Dacă mireasa era din alt sat, o legau și nu o lăsau liberă până când nu plătea pentru că le-a luat fetelor feciorul (Focuri).

La nunțile lipovenilor se pun doi nași (nașul din partea mirelui și nașa din partea miresei), care fac parte din familii diferite (nu sunt soți).

Nașii de botez trebuie să fie rude cât mai apropiate, deoarece - după cum se spune - copiii lor sunt frați de cruce. Dar ai nașilor de cununie se spune că „nu leagă crucea”, de aceea aceștia pot fi și străini (Târgu Frumos).

Conform prescripției tradiționale, cununia religioasă se făcea duminică, mirii fiind obligați să asiste la Sfânta Liturghie, până la Crez, când plecau fiecare la casa părintească. Acum obiceiul nu se mai ține. La terminarea slujbei, venea preotul la mire, apoi pleca, cu alaiul, la mireasă, unde socrii îl întâmpinau cu crucea. Spunea *nacealul* (rugăciune începătoare) la mireasă, în casa cea mare, unde intra însoțit de naș și de mire. Pe vremea comunismului, socrii erau cei care mergeau să ia mirii, cu icoana, deoarece mersul preotului era interzis. Probabil că din acest motiv în unele localități (Lespezi, parțial Brătești) obiceiul nici nu se mai ținea, ci venea doar mirele cu alaiul la mireasă și pleca la cununia religioasă.

În continuarea ritualului tradițional, preotul îi pune pe miri să-și ia iertare de la părinți, închinându-li-se cu metanie mare, „se închină la picioarele preotului” și își cer iertare.

După efectuarea acestui ritual, tinerii, fără să fi mâncat în acea zi, se cunună la biserică. Preotul le dă anafură și vin să bea dintr-un singur pahar. După ce au băut, preotul sparge paharul, „ca să vadă trăinicia căsniciei”. Se spune că, cu cât paharul se sparge mai ușor, cu atât căsnicia este mai trainică.

La cununia religioasă, miresei i se pune *chicica* și zbornicul, însemne ale femeii căsătorite, peste care se pune *șalul* (basmauă).

De asemenea, în trecut, miresei i se împleteau două cozi, ca semn că e măritată. Ritualul tradițional prevede ca tinerii să se întoarcă acasă cu cununile pe cap, ulterior mireasa fiind gătită cu voal. A doua cununie se face în casă și în loc de cununii pe cap, mirii primesc icoana pe umăr.

La venirea de la biserică, în prag îi întâmpină soacra cu pâine și sare, iar socrul cu icoana. Ei trebuie să sărute icoana și să guste din pâine și sare. Această icoană este, de altfel, primul dar pe care soacra mare îl face noii familii și se păstrează, cu sfințenie, în colțul celor mai multe case, având o valoare afectivă deosebită. La Brătești, ritualul este același, numai că se organizează în a doua zi a nunții.

Pe vremea când nunta dura trei zile, darul se închina în prima zi, dacă invitații voiau să-l dea. Dacă nu, îl dădeau a doua sau chiar a treia zi, în funcție de cum erau serviți și respectați. La Târgu Frumos și Focuri am consemnat faptul că mirii trebuie să se închine, făcând metanie, în fața celui ce dădea darul. De aceea, închinatul darurilor dura în trecut foarte mult timp, deoarece nașa (o femeie bună de gură) negocia cu nuntașii și mai cerea daruri pentru noua familie, iar aceștia mai adăugau bani sau, de obicei, daruri în natură la ceea ce dădeau inițial. Era și obiceiul ca nuntașii să se facă a scăpa o firimitură de pâine sau cozonac în paharul mirilor sau al nașilor, spunând că este „un iepure” și cerând să se sărute mirii (nașii) sau să joace, făcând plăcere celui căruia i se închina darul. Semnul că au terminat de dat darul era faptul că cel căruia i se închina spunea: „De la noi atât, de la Dumnezeu mai mult!”.

A treia zi de nuntă era dedicată petrecerii rudelor apropiate, bucătăreselor și celor care au contribuit la organizarea nunții și nu au avut timp să se distreze. Tot în această zi umblau pentru *sâla la mâla* (cusut și săpun, în traducere exactă), cerând nuntașilor și alte daruri, pentru ca mireasa să aibă cu ce începe gospodăria. Acum e obiceiul să se ceară bani de biberon sau de lucruri pentru copilul care va veni.

Tot în această zi „făceau la cociorbe”. Bucătăreasa lua cociorba (unealta cu care se scot tăvile din cuptorul tradițional), îi pune o panglică și o juca în fața soacrei mari, care o servea cu vin și îi dădea ca dar un șorț.

Astăzi, nunțile se desfășoară într-o singură zi, obiceiurile fiind asemănătoare cu cele ale românilor din zonă.

Alături de darurile în bani, se dădeau animale, cereale, legume, astfel încât se asigura existența familiei pentru un an de zile. De asemenea, se dădeau basmale pentru mireasă, cămăși pentru mire, țesături diverse, fețe de masă, lenjerii de pat, pături, perne etc. Aceste daruri doar se făgăduiau la nuntă, urmând ca, în săptămâna următoare acesteia, mirii să treacă pe la casele gospodarilor, cu căruța, pentru a le lua. Făgăduințele acestea se făceau însă uneori numai de fală, la nuntă, de față cu lumea, dar ulterior erau și cazuri când oamenii nu mai dădeau darurile respective, deși erau scrise pe caiet, de către nași, în dreptul fiecărui nuntaș. De aceea existau și cazuri când tinerii renunțau să le mai ceară, mulțumindu-se cu ce au primit la nuntă.

În comunitățile lipovenești rar există obiceiul ca tinerii căsătoriți să stea cu socrii (Lespezi). La nuntă, socrii făgăduiau, de obicei, materiale de construcție și imediat era ridicată o casă din nuiel, lipite cu lut. Lângă ea se ridica un feredeu (baie cu abur) nu numai pentru baie, dar și pentru că acolo se prelucra cânepa, iar din negoțul cu fuioare, pe care lipovenii îl făceau cu evreii din zonă, care altădată erau numeroși, trăiau familii întregi.

Tinerii nu aveau voie să aibă relații sexuale până la cununie. Dar dacă mireasa nu era fată mare, se înțelegeau din timp și „nu se făceau de rușine în fața oamenilor”. Dacă unul dintre miri era orfan, se mergea de jur-împrejurul satului cu un brad împodobit cu flori, batiste, panglici, care apoi i se punea la poartă.

Divorțul era foarte rar în comunitatea lipovenească tradițională. Pentru a-și crește împreună copiii sau pentru a nu se face de râs în comunitate, oamenii răbdau și căsniciile cele mai nefericite. Acum rabdă doar femeile sărace și neinstruite, care nu sunt capabile să-și câștige singure existența.

Tot mai demult, femeile erau cele care țineau casa. Din această cauză, aveau puțin timp pentru educația copiilor. Înainte de război, comunitatea rusă din România era în mare parte analfabetă. Fetele nu aveau voie să învețe carte, iar băieții învățau doar „carte slavonă”. De aceea, comunitatea păstrează și acum amintirea școlilor zidite de armata sovietică, datorită cărora s-a mai ridicat nivelul cultural.

Obiceiuri specifice au lipovenii și la înmormântare. Dacă moare o femeie, o spală niște femei văduve, numite special de preot. Pe bărbați îi spală bărbații. Cei care l-au spălat pe mort îl pun în sicriu,

în mormântarea putându-se face și a doua zi. Dar mortul se pune de obicei în sicriu în ziua înmormântării, deoarece pentru aceasta preotul trebuie să citească o rugăciune specială.

Mâinile se pun pe piept în formă de X, iar degetele sunt așezate într-un mod special, ca pentru a face semnul crucii. Pe mână i se pune *lestucica* (metaniile).

Hainele în care a fost îmbrăcat mortul se rup de pe el și se dau pe apă. Mortul se scaldă jos, pe paie, turnându-se apă cu o ulcică și o găleată de unică folosință. Când se termină de spălat, totul se arde. Mai demult, obiectele se dădeau pe apă, dar de aceste lucruri se puteau folosi vrăjitoarele în meșteșugul lor (Târgu Frumos).

Cadavrul se înfașă în patru-cinci metri de pânză albă, legată în cruci. Aceste legături se desfac înainte ca mortul să fie pus în mormânt, ca semn al dezlegării de păcate și al eliberării sufletului.

Pe timpul cât stă mortul în casă, doi bărbați tocmiți, care știu slavona, citesc rugăciuni din cărțile bisericesti fără întrerupere, zi și noapte, schimbându-se între ei. Oamenii care vin în priveghi se închină de trei ori la picioarele mortului, cu metanie mare, cerându-și iertare.

După slujba înmormântării, în biserică, primul care sărută icoana (dacă mortul e femeie) sau crucea (dacă mortul e bărbat) de pe pieptul mortului este preotul. Cu acest prilej, el pune în mâna mortului *rucopisania* (în traducere exactă, ceva scris de mână), după ce o și citește, în taină. Pe această rucopisanie, preotul scrie dacă sufletul acela a fost spovedit, împărtășit și cum s-a pregătit în viață pentru întâlnirea cu Dumnezeu. Oamenii consideră această scriere drept un fel de pașaport pentru viața de dincolo, un lucru foarte important.

De aceea, dacă cineva a dispărut și se crede că a murit, i se pune rucopisania acestuia unui mort din familie, ca acesta să o ducă pe lumea cealaltă celui dispărut.

Mortul este dus pe umeri de șase oameni, cu năsălia, la biserică, apoi la cimitir. Celor ce duc mortul, felinarul, prapuri, crucea etc. li se dau cămăși (dacă sunt bărbați), materiale, basmale, prosoape, bani.

Dacă cel mort e tânăr sau necăsătorit, la groapă îl duc tinerii. La Brătești este obiceiul ca finii să-l ducă pe naș la groapă. Dacă cineva s-a sinucis, nu e dus de oameni, ci în căruță. Preotul și lumea nu vin la înmormântare, ci doar rudele îl îngroapă „lângă un hat” (Focuri).

Punți se dau mai puține decât la români sau chiar deloc (Focuri). Esențială pentru lipoveni este rugăciunea. De aceea, este obiceiul ca în ziua înmormântării și a principalelor parastase familia să-l plătească pe preot să slujească mai întâi Sfânta Liturghie cu mortul în biserică. Apoi se face slujba înmormântării și este dus la groapă. Se fac opriri în acest drum, la părinți, la cei dragi, la poartă, rugându-se.

După înmormântare (Târgu Frumos) preotul „pomenește coliva” (făcută din grâu cu mere), fiecare dintre participanți închină câte trei mătâni de sufletul celui adormit, ia trei lingurițe de colivă, apoi merge la masă.

Dacă la mormânt e făcută deja crucea, preotul o sfințește. Dacă nu, aceasta se face la 40 de zile. Peste mort, în groapă, se dau florile care i-au stat pe piept. Unii mai aruncă și pământ, ca să nu-l viseze (Focuri). Dacă mortul „a trecut hotarul” (a murit în altă localitate), la mormântul lui se toarnă apă, ca să plouă.

Panacidă, cu Sfânta Liturghie și praznic (masă), se face la 3, 9, 20, 40 de zile și la un an, când se pot pomeni și ceilalți morți din familie.

Dr. Iuliana BĂNCESCU

In memoriam

Ioan Macrea - O legendă vie printre noi

Astfel își intitula articolul Ion Onuc Nemeș, literat și colaborator, la vremea respectivă (1995), la ziarul „Tribuna” din Sibiu. Era momentul celebrării a 50 de ani de activitate artistică dedicată folclorului, una dintre rarele ocazii în care o personalitate a culturii românești își primea bine meritata recunoștință în timpul vieții.

Despre faptul că Ioan Macrea a fost un om iubit de Dumnezeu, nu avem dubii. Toți cei ce l-au cunoscut împărtășesc această opinie, confirmată și de „norocul” pe care l-a avut, și anume acela de a avea o deosebită aniversare la împlinirea a 65 de ani de viață și 50 de ani de activitate artistică.

Aniversarea s-a concretizat în vernisajul unei expoziții documentare (ce cuprindea fotografii, extrase din presa românească și străină, trofee), lansare de carte și spectacolul folcloric.

Acasă la nea' Ion, la Sibiu, au venit să-i dea ziua bună, prin cântec și joc popular românesc, prietenii din Tulcea și Maramureș, de la Giurgiu și Suceava, din Ialomița, Timișoara, Caraș-Severin, Bihor și din arealul transilvănean.

Despre calitățile lui Ioan Macrea în materie de coregrafie am mai amintit, citând persoane avizate din acest domeniu, și cu alte ocazii. Considerăm că e momentul să vă dezvăluim și altă dimensiune a personalității lui Macrea, și anume aceea de culegător și păstrător de

folclor. De-a lungul celor 50 de ani de activitate artistică, maestrul a avut geniul de a prelua material chiar de la obârșii și de a-l transpune apoi scenic, fără a desconsidera etapa de arhivare a informațiilor culese, fie ele de natură coregrafică, literară sau muzicală. O parte din imensul material strâns l-a publicat în volumul *De-aș mai fi o dată june*, lucrare tipărită la Casa de Presă și Editură Tribuna, Sibiu, 1995, sub egida Centrului Județean al Creației Populare Sibiu. Cu un studiu introductiv (*Ioan Macrea și... junii săi*) semnat de etnologul dr. Ilie Moise, cele 200 de pagini legate sub semnătura maestrului Macrea sunt structurate pe capitole ce vizează: *Obiceiuri din Gura Râului, Folclor muzical, Folclor coregrafic, Folclor literar, Glosar dialectal, Ansamblul folcloric „Junii Sibiului” - istorie în câteva date, Dansurile din repertoriul junilor, Dansatori (1944-1994), Orchestra (1944-1994), Extrase din presă, Gânduri la 50 de ani.*

Caietul de lucru și studiu al autorului a fost întocmit în colaborare cu Ioan Drăgulin, care s-a ocupat de transcrierea muzicală, și Viorel Nistor, responsabil pentru transcrierea coregrafică.

Acest bogat material documentar, din care a reușit să publice repertoriul formațiilor instruite, a fost predat, spre studiu și cercetare, bibliotecii „ASTRA”, pentru că Ioan Macrea a înțeles importanța conservării elementelor de folclor românesc și în formă scrisă.

Menționăm în rândurile de mai sus faptul că Ioan Macrea a participat la o sărbătoare în cinstea sa chiar aici, la Sibiu. Cu alte ocazii, vă aduceam la cunoștință faptul că Silvia Macrea, fiica, împreună cu familia și colaboratori dragi ai maestrului se întâlnesc, de nouă ani încoace, la Spectacolul *In memoriam Ioan Macrea*. De-acum avem bucuria de-a vă face părtași la festivalul ce-i poartă numele.

și pentru că așchia nu sare departe de trunchi, și pentru că are impregnată în străfundurile ei importanța păstrării unui echilibru între vechi și inovație, Silvia Macrea realizează, în parteneriat cu Televiziunea Română, o excelentă mixtură a culturii tradiționale cu tehnica modernă în cadrul *Festivalului „Ioan Macrea”*, Sibiu, 14-15 decembrie 2008.

Gabriela MILA,
referent - CJCPCT „Cindrelul-Junii” Sibiu

Proiecte culturale

Comunitatea de sași din județul Sibiu privită din perspectivă istorică și etnologică (II)

Continuăm seria articolelor despre comunitatea sașilor din județul Sibiu cu prezentarea obiceiurilor pe care aceștia le-au adus cu ei, o parte dintre acestea fiind păstrate până în ziua de astăzi.

Obiceiuri cu dată fixă ale sașilor din zona Sibiului

Din ciclul sărbătorilor de peste an, cele legate de sărbătoarea Paștilor și a Crăciunului ocupă un rol important în viața spirituală și socială a comunității sașilor din Transilvania, implicit a celor care trăiesc și astăzi în județul Sibiu.

Obiceiurile de Paști ale sașilor se aseamănă într-o oarecare măsură cu cele ale românilor, dar există și numeroase deosebiri specifice.

În legătură cu originea cuvântului german *Östern* - „Paști”, au existat și mai există și astăzi diferite interpretări pe care le vom prezenta în cele ce urmează. O primă interpretare propune drept cuvânt de proveniență *Östarum*, adică Sărbătoarea Primăverii, a reînvierii. Alta susține că denumirea își are rădăcina în numele zeiței germanice a primăverii, *Östara*, iar o altă interpretare consideră că ar fi ceva legat de cuvântul *Öst*, adică Est, punctul cardinal de unde răsare Soarele.

Ouăle de Paști se colorau cu nuanțe naturale obținute din plante și buruieni, metodă spre care se întorc tot mai mulți în ultimii ani: vopsire cu produse naturale, nu bazată pe coloranți artificiali. Acestea sunt aduse și azi de către lepuraș. El a fost animalul preferat al zeiței Afrodită și al zeiței germane Holda, reprezentând nu doar mesagerul zeilor, ci, împreună cu oul, simbolizând viața și fertilitatea.

În Transilvania, obiceiul ouălor de Paști aduse de lepuraș a pătruns abia la sfârșitul secolului al XIX-lea în orașe, fiind preluat ulterior de către comunitățile rurale săsești. Până în secolul al XVI-lea, ouăle erau aduse de către vulpe, cocoș, barză, cuc sau de cocoșul sălbatic. Astăzi, în zona Sibiului oricine este întrebat „Cine aduce ouăle de Paști?”, fie că este român, maghiar, țigan sau sas, cu siguranță va răspunde că „lepurașul”, ceea ce denotă puternica influență a sașilor în mediul celorlalte comunități.

În trecut, în familiile săsești, după ce ouăle erau vopsite, erau ascunse în grădină pentru a fi găsite de copii în Duminica Paștilor, fapt ce prilejuia o mare bucurie acestora.

În Copșa Mică, județul Sibiu, se practică obiceiul ca în dimineața primei zile de Paști băieții să împodobească cu ramuri de brad frontonul porților unde locuiau fete nemăritate.

Obiceiurile de Paști sunt foarte variate, începând cu dăruirea și ciocnitul ouălor, urmate de stropitul cu apă al fetelor, ca rit de purificare, creștere, sănătate și fertilitate. Stropitul își are originea în perioada precreștină, fiind venerat de către popoarele creștine în amintirea zeiței primăverii și a fertilității, Östara. La sași, există obiceiul ca a treia zi de Paști băieții să fie stropiți cu apă de către fete.

Sărbătoarea Paștilor se încheie cu un bal organizat, unde tinerii confirmați sunt primiți în grupul feciorilor sau al fetelor confirmate. Petrecerea poate dura până în zorii zilei următoare.

Și în cadrul obiceiurilor de Crăciun ale sașilor se regăsesc multe asemănări, dar și deosebiri față de practicile românilor. Astfel, perioada de post a sașilor este cuprinsă între 26 noiembrie și 24 decembrie și este cunoscută sub numele de *Advent*. Denumirea provine din latinescul *advenire*, ceea ce înseamnă „așteptare, înștiințare”.

După sărbătoarea Sfintei Katherina, pe 25 noiembrie, are loc ultimul bal până la Crăciun și se sfârșesc toate petrecerile, nu se țin nunți, așadar se intră în post, asemeni obiceiului românesc. Perioada

de Advent cuprinde patru duminici, iar în biserica luterană noul an bisericesc începe cu prima duminică de Advent. Postul debutează cu prima sâmbătă înainte de Advent, când dis-de-diminează femeile împodobesc altarul, amvonul și pupitrul bisericii cu mătase violetă, drept simbol al căinței. Tot acum se aduce în biserică și coroana de Advent, confecționată din ramuri de brad și împodobită cu patru lumânări albe ce se aprind pe rând, în fiecare duminică a postului. Coroana se așază în apropierea altarului.

În trecut, în fiecare duminică de Advent, vecinătățile mergeau la biserică pentru împărțășanie și se practica obiceiul cererii iertării între vecinătăți, iar Coronita de Advent exista în orice casă. Astăzi, doar bătrânii mai practică obiceiul iertării, dar coronita de Advent nu lipsește nici astăzi, ba chiar acest obicei al coronitei a fost împrumutat și de către români.

Un alt obicei de Crăciun era, în trecut, acela de a duce învățătorului satului făină, din care acesta făcea o pâine specială numită *Himmelbrot*, adică „pâine cerească”, care se împărțea copiilor în ziua de Crăciun. Pentru fapta sa, învățătorul era răsplătit de către părinți cu bani.

Tot în perioada pregătirilor de Crăciun, în fiecare sat sau comună săsească exista obiceiul ca fiecare vecinătate să adune de la familia alimente: ouă, făină, zahăr, lapte, untură, miere etc., dar și bani, mere sau nuci, pentru pregătirea turtelor dulci, biscuiților și cadourilor de Crăciun. Astfel, cu o săptămână înainte de marea sărbătoare, mamele se adunau la casa preotesei unde pregăteau aluatul de turtă dulce după o rețetă specială. Apoi, fiecare mamă cocea aluatul acasă, nu înainte de a-i da forme speciale, ca: stelute, lună, inimi, cizmulițe, Moș Crăciun ș.a. După aceea, le ornau cu sirop de zahăr ars și albuș de ou. Din banii strânși se cumpărau creioane colorate, batiste și caiete pentru școlari. Cu două zile înainte de Crăciun se coceau cozonacii cu nucă, hencleșul - *Hanklich* și turtele dulci.

Astăzi o mare parte a obiceiului s-a pierdut, în sensul că azi nu se mai adună bani sau alimente de la comunitate, iar pregătirile de Crăciun se fac și acum în fiecare casă după gustoasele rețete pe care le-au mai împrumutat și românii.

Un simbol foarte vechi al Crăciunului, păstrat în zona Sebeșului și în comuna sibiană Apoldu de Sus, este cel al „candelabrului”, numit *Lichter*. Acesta este confecționat de către copiii mai mari împreună

cu mamele lor în ultima duminică a Adventului. Ei confecționează aceste candelabre din trei coronițe de brad, ornate cu panglici și lumânări, iar înălțimea lui variază între 1,5 m și 2,5 m. Acestea sunt duse la biserică în prima zi de Crăciun, unde se vor așeza de-a stânga și de-a dreapta altarului și vor fi păstrate până la Bobotează.

De Crăciun se merge la biserică și se cântă acum atât colinde românești, cât și cântece săsești de Crăciun, ca „O Tannenbaum”, „Stille Nacht” ș.a.

Astfel, dacă se credea că multe din obiceiurile săsești au fost date uitării de cei rămași în țară, încercăm să demonstrăm contrariul prin această serie de articole. Iar acum, mai mult ca oricând, cetatea Hermannstadt de pe Cibin, declarată în anul 2007 Capitală Culturală Europeană, dorește să reînvie numeroasele tradiții ale etniilor ce conviețuiesc împreună de secole și obiceiuri „puse în lada de zestre”.

Drd. Claudia LOTREAN
referent, CJCPCT „Cindrelul-Junii” Sibiu

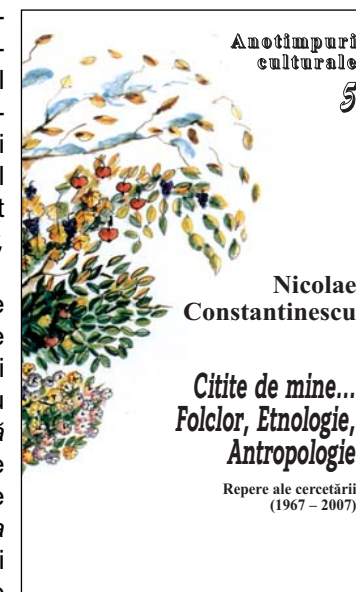
Noi aparitii editoriale

O carte-eveniment

Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale lansează, astăzi, cel de-al cincilea număr din colecția „Anotimpuri Culturale”, datorat dascălului nostru, al tuturor, Profesorul Nicolae Constantinescu, numit simplu *Citite de mine... Folclor, etnologie, antropologie*.

Subintitulată „Repere ale cercetării” (1967-2007), cartea reface traseul științific al Profesorului Nicolae Constantinescu, începând cu debutul din 1967, în *Gazeta literară* (cu o prezentare a uneia dintre lucrările fundamentale ale momentului - *Viziunea lumii în poezia noastră populară* de Liviu Rusu) și încheind cu „Arta lutului”, în care profesorul Nicolae Constantinescu

ne recomandă una dintre lucrările de excepție apărute în ultima

vreme, *Ceramica din Oltenia*, elaborată și tipărită de colega noastră, Corina Mihăescu.

Volumul este structurat în două părți. În partea întâi, intitulată „Fundamente”, Profesorul este însoțit, în călătoria sa, de *40 de ani în universul cărților de folclor, etnologie și antropologie*, de nume ilustre precum: Alexandru Dima, Ovidiu Bârlea, Gheorghe Vrabie, Adrian Fochi sau Alexandru Amzulescu, marcând momente importante în evoluția disciplinei noastre.

Partea a doua, ceva mai restrânsă, intitulată „Tineri etnologi”, aduce în discuție o nouă generație de etnologi, o generație care se impune tot mai mult, din care nu lipsesc Otilia Hedeșan, Narcisa Știucă sau Camelia Burghel.

Simțim peste tot umbra tutelară a magistrului său, Profesorul Mihai Pop, care a dominat etnologia românească vreme de peste o jumătate de veac.

De altfel, lucrarea este dedicată Profesorului Mihai Pop (1907-2000), la centenarul nașterii sale (așa cum glăsuiește însemnarea de pe pagina de gardă), cel care, la întrebarea: „- Ce mai scrieți, domnule profesor?, răspundea hâtru: „Ce să mai scriu, dragă, eu abia am timp să citesc ce scrieți voi!”.

Avem de-a face, în cazul volumului *Citite de mine... Folclor, etnologie, antropologie*, cu un adevărat *compendiu de istorie a disciplinei*, în *cronici și recenzii*.

O *carte-eveniment* pe care ne-o fac cadou Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, doamna directoare Oana Petrică și colectivul pe care îl conduce, la cea de-a XV-a ediție a Colocviilor CNCPCT de la Sibiu.

Le mulțumim și îl felicităm pe domnul Profesor Nicolae Constantinescu!

Prof. univ. dr. Ilie MOISE
Sibiu, 30 octombrie 2008